

Välfärd

SCB

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

40 procent av barn till ensamstående är fattiga

- Vart sjätte barn under 6 år lever i hushåll under fattigdomsstrecket
- Svårt för föräldrar att hitta balans i livet
- Hälften av eleverna i grundskolan får stödundervisning någon gång

Nr 3
2008

NU ÄR HÖSTEN HÄR. För många människor upplevs den tiden som mörk och dystert, för andra som en lugn och harmonisk tid. Men just denna höst är annorlunda än många andra. Nästan varje dag får vi dystra rapporter om fler varsel, ökad arbetslöshet, höga livsmedelspriser, höjd ränta, m.m. Vi drabbas allihop mer eller mindre av det som händer. Ja, det var en dystert inledning till det nya numret av Valfärd, som också innehåller några artiklar om brister i välfärden.

DE TVÅ FÖRSTA ARTIKLARNA handlar om fattigdom eller risk för fattigdom bland barn – inte bara i Sverige utan också i övriga EU-länder. Jag tror att det är många med mig som häpnar över den stora andel barn, inte minst i vårt eget land, som lever i hushåll med en inkomst under fattigdomsstrecket.

DET FINNS OCKSÅ artiklar som handlar om barnens liv i skolan. En av dem visar på olika former av stödundervisning och att det lönar sig för samhället att sätta in tidiga insatser för elever som kommit efter. En annan artikel beskriver skolan som arbetsplats – ur barnens perspektiv. Det är inte ofta som barnen själva

får uttala sig i undersökningar. I den årliga undersökningen om barns levnadsförhållanden finns det mycket intressant att hämta.

I STATISTIKSKOLAN lär vi oss att det där med löpande och fasta priser inte är så enkelt. Martin Ribe skriver på sitt pedagogiska sätt bland annat om hur viktigt det är att välja rätt index när man räknar bort prisförändringar. Ett exempel på svårigheter är hur man på olika sätt kan beskriva och tolka utvecklingen av kostnaderna för äldreomsorgen. I en artikel som fanns i förra numret konstaterades att kostnaderna hade ökat. Socialstyrelsen har reagerat och lämnat en kommentar till artikeln. I kommentaren, som publiceras i detta nummer, sägs att kostnaderna i stället har minskat. Båda har rätt – det beror alltså på hur man räknar och vad man vill visa.

lena.johansson@scb.se

Innehåll

Vart sjätte förskolebarn under fattigdomsstrecket.....	3
Nästan vart femte barn i EU är fattigt.....	6
Värdet av en röst.....	8
Demokratistatistik i korthet.....	10
Små, små förändringar mot ett jämställt Sverige.....	11
Statistikskolan: Håll priserna fasta.....	12
Varannan elev får stödundervisning någon gång under grundskoletiden.....	14
Skolan – en bra arbetsplats för elever?.....	16
Sverigefödda ungdomar med utländsk bakgrund flyttar hemifrån sist.....	18
Kommentar: Äldreomsorgens kostnader minskar.....	19
Anhöriginvandrarerna och deras familjer.....	20
En av tre föräldrar upplever inte balans i livet.....	22
Ny utformning av SCB:s välfärdsräkningar.....	24
NOTISER.....	26
Baksidan: Låg barnfattigdom i Norden	

Nästa nummer kommer ut i december 2008

Valfärd sedan 1981

utges av
STATISTISKA CENTRALBYRÅN
med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2008, Statistiska centralbyrån
Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Valfärd

Redaktion

Catarina Annetorp Hörnsten	08-506 941 03
Lena Johansson	46 47
Jessica Persson	44 27
Anna Eriksson	019-17 68 12
Hans Heggemann	68 10
Kenny Petersson	65 62
Åsa Westlund, layout, diagram	08-506 949 15

Redaktionsråd

Anna Wilén, ansvarig utgivare
Karin Arvemo-Notstrand
Eva Hagsten
Jack Hansson
Kjell Jansson
Martin Villner

Adress

Tidskriften Valfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
Fax: 08-506 947 72
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

Prenumerationer

SCB, Publikationstjänsten
701 89 Örebro
Tfn: 019-17 68 00
Fax: 019-17 64 44
E-post: publ@scb.se
Prenumerationspris 2008
helår (4 nummer): 350 kr
Lösnummer: 90 kr
exkl. moms

Omslagsfoto:
Anders Tukler

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFTER**

ISSN 1654-6710 (online)
ISSN 1651-6710 (print)
URN:NBN:SE:SCB-2008-A05T10803_pdf (pdf)

SCB Tryck Örebro, september 2008

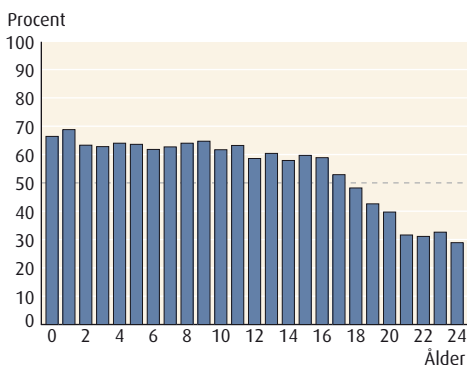
Vart sjätte förskolebarn under fattigdomstrecket

Nästan två tredjedelar av alla barn i Sverige som är yngre än 6 år lever på en ekonomisk standard som ligger under medianvärdet för hela befolkningen. Vart sjätte barn i samma ålder finns i hushåll som lever under det så kallade fattigdomstrecket. Barn har lägre ekonomisk standard än befolkningen som helhet.

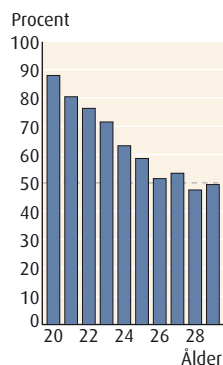
Äldre barn har det bättre

Andelen som tillhör hushåll med en inkomst under medianvärdet

Personer 0-24 år som inte har flyttat hemifrån

Personer 20-29 år som har flyttat hemifrån

Mer än hälften i åldern 0-17 år tillhör hushåll som har en disponibel inkomst under medianvärdet i befolkningen. Från 18 år och uppåt är det mindre än hälften i den grupp ungdomar som bor kvar hemma. För unga som har flyttat hemifrån är andelen under medianvärdet mycket hög.

Barn har lägre ekonomisk standard än befolkningen som helhet. Med ekonomisk standard avses hushållets disponibla inkomst per konsumtionsenhet, så som den mäts i SCB:s årliga undersökning Hushållens ekonomi (HEK). Måttet tar hänsyn dels till hushållets årsinkomster, dels till hushållets storlek och sammansättning. Alla personer i ett hushåll anses ha samma ekonomiska standard. (Se faktarutan.) Kortfattat kan sägas att sammanboende har högre ekonomisk standard än ensamstående, att hushåll utan barn har högre ekonomisk standard än hushåll med barn och att personer i medelåldern har högre ekonomisk standard än unga och pensionärer.

AV BARNEN HAR DE YNGSTA DET SÄMST. Närmare två tredjedelar av alla barn yngre än 6 år tillhör hushåll som har en ekonomisk standard som ligger under medianvärdet för befolkningen. Andelen som ligger under medianvärdet minskar något bland äldre barn, och för 18-åringar och äldre som bor tillsammans med minst en av föräldrarna ligger medianvärdet högre än för den övriga befolkningen. För ungdomar som har flyttat hemifrån ser det dock betydligt sämre ut.

Av de 21-åringar som har flyttat hemifrån är det 80 procent som lever på en nivå under medianvärdet för befolkningen mot endast cirka 30 procent av de 21-åringar som bor kvar hemma. Många ungdomar i denna ålder studerar och har låga egna inkomster, medan deras föräldrar i hög grad förvärvsarbetar och inte sällan har goda inkomster.

MÖNSTRET ATT SMÅ BARN tillhör hushåll som har det sämre ekonomiskt blir ännu tydligare när man jämför andelen som lever på en nivå som ligger lägre än 60 procent av medianvärdet för hela befolkningen. Hushåll med en disponibel inkomst per konsumtionsenhet under denna nivå anses leva under "risk för fattigdom" eller under det så kallade fattigdomsstrecket. Vart sjätte barn yngre än 6 år ligger under 60-procentnivån, en andel som varit relativt stabil under den senaste tioårsperioden. I hela befolkningen ligger var tionde person under fattigdomsstrecket, vilket är något mer än för tio år sedan.

Personer som hamnar under fattigdomsstrecket i undersökningen lever inte nödvändigtvis i ett hushåll som är fattigt eller som har svårt att få ekonomin att gå ihop. Ett hushåll med låg inkomst kan till exempel ha låg boendekostnad och på så sätt ändå ha ett relativt stort konsumtionsutrymme.

SKILLNADEN MELLAN ungdomar som bor kvar hemma och dem som har flyttat hemifrån är stor även när det gäller andelen som lever under gränsen för risk för fattigdom. Endast 6 procent av de 21-åringar som fortfarande bor kvar hemma ligger under fattigdomsstrecket mot hela 35 procent av dem som har flyttat hemifrån.

Barn till ensamstående har i betydligt större utsträckning än

barn till sammanboende en ekonomisk standard under medianvärdet och under fattigdomsstrecket. Av de barn som är yngre än tio år och har sammanboende föräldrar ligger cirka 60 procent under medianvärdet mot hela 90 procent av de barn som bor med en ensamstående förälder. I samma åldersgrupp ligger ungefär 10 procent av barn till sammanboende under fattigdomsstrecket mot 40 procent av barn till ensamstående.

Hushåll med ett barn har det något bättre ekonomiskt än de med flera barn i hushållet. Cirka 60 procent av ensamborna yngre än 10 år ligger under medianvärdet mot närmare 75 procent av dem som bor i hushåll med fler barn. När det gäller andelen under fattigdomsstrecket är det dock ingen skillnad mellan ensamborna och barn med syskon.

Det är stora skillnader mellan barn med svenskt ursprung (födda i Sverige med två svenskfödda föräldrar) och barn med utländskt ursprung (födda utomlands eller med två utrikes födda föräldrar). Av barn yngre än 10 år är det 60 procent av dem med svenskt ursprung som lever på en ekonomisk standard under medianvärdet mot 85 procent

av dem med utländskt ursprung. Ännu mer markant är skillnaden då man jämför andelen under fattigdomsstrecket för denna åldersgrupp. Det är 8 procent av dem med svenskt ursprung som hamnar där mot 34 procent av dem med utländskt ursprung.

BARN OCH UNGDOMARS ekonomiska standard beror givetvis till största delen på föräldrarnas inkomster. Det finns flera förklaringar till att yngre barn har sämre ekonomisk standard än äldre barn. En orsak är att yngre barn oftare har unga föräldrar som ännu inte har hunnit få så höga inkomster. En annan orsak är att det är vanligare med deltidsarbete bland föräldrar till yngre barn. En tredje orsak är att antalet dagar för vård av barn minskar i takt med att barnet blir äldre och att inkomstbortfallet därmed blir mindre. En annan faktor är att barns och ungdomars egna inkomster räknas med i den disponibla inkomsten och dessa inkomster ökar med stigande ålder.

Det förekommer att även små barn har inkomster. SCB:s inkomstregister visar till exempel att 250 ettåringar hade sammanräknad förvärvsinkomst (inkomst

av tjänst eller inkomst av näringsverksamhet) under inkomståret 2006. De flesta av dem hade medverkat i reklam, film eller liknande.

Andelen som har sammanräknad förvärvsinkomst ökar kraftigt i de tidiga tonåren. Av 13-åringarna hade 7 procent sammanräknad förvärvsinkomst, av 14-åringarna 14 procent, av 15-åringarna 25 procent och av 16-åringarna 46 procent.

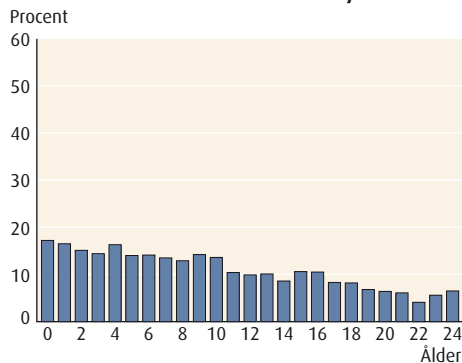
Inkomstens storlek ökar snabbt med stigande ålder. Medianbeloppet för 14-åringar med sammanräknad förvärvsinkomst var knappt 2 000 kronor, för 16-åringar drygt 5 000 kronor, för 18-åringar 16 000 kronor och för 20-åringar drygt 80 000 kronor.

TILL BARN OCH UNGDOMARS ekonomi hör inte bara inkomster. Många unga bygger med hjälp av sina föräldrar eller andra vuxna upp en nettoförmögenhet. Med nettoförmögenhet avses tillgångar minus skulder. I de flesta fall är nettoförmögenheten dock inte särskilt stor. Medianvärdet för barn under 7 år understiger 10 000 kronor. De ungdomar som har högst medianvärde är 17-åringarna, 16 000 kronor. Därefter minskar nettoförmögen-

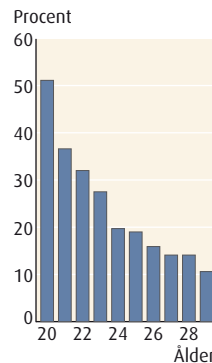
Många fattiga bland de yngsta

Andelen som tillhör hushåll med en inkomst under fattigdomsstrecket

Personer 0-24 år som inte har flyttat hemifrån

Personer 20-29 år som har flyttat hemifrån

Risk för fattigdom definieras som att hushållets disponibla inkomst per konsumtionsenhet är under 60 procent av medianinkomsten.

Andelen barn som lever under fattigdomsstrecket minskar med stigande ålder. Bland unga som flyttat hemifrån är andelen under fattigdomsstrecket mycket hög.

heten i takt med att allt fler tar studielån. I åldrarna 25 och 26 år har över hälften en nettoskuld.

I åldrarna 7–20 år har mer än hälften en nettoförmögenhet på över 10 000 kronor. Från och med 12 år har mer än var tionde över 100 000 kronor i nettoförmögenhet. Andelen som har mer än en miljon kronor är mycket liten, lägre än en promille bland barn under 8 år och lägre än en procent bland dem under 20 år. Medan andelen med nettoförmögenhet över 10 000 kronor minskar i de åldrar där många tar studielån fortsätter andelen att öka när det gäller hur många som har förmögenheter över 100 000 respektive en miljon kronor.

Att även små barn har skulder kan man ibland läsa om. Detta är dock en relativt ovanlig förekomst. Av de cirka en miljon barn som är under 10 år är det knappt 1 000 som har en skuld.

EN BESKRIVNING AV BARNs ekonomi är inte komplett om inte uppgifter om veckopeng/månadspeng redovisas. Nordea undersökte detta 2005 och redovisade då följande genomsnittliga belopp:

Veckopeng

Ålder	Belopp, kr
6 år	20
7 år	25
8 år	25
9 år	30

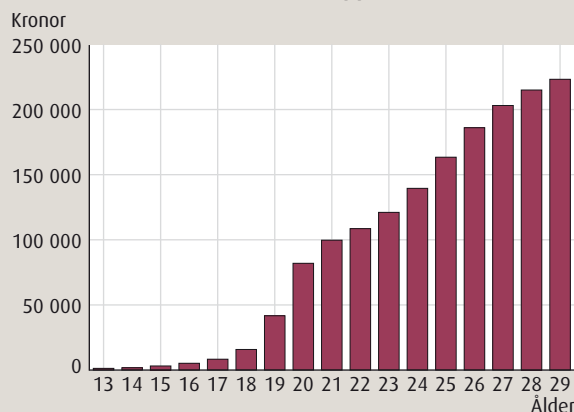
Månadspeng

Ålder	Belopp, kr
10 år	130
11 år	140
12 år	200
13 år	280
14 år	440
15 år	600
16 år	730
17 år	950

Små inkomster i tidiga tonåren

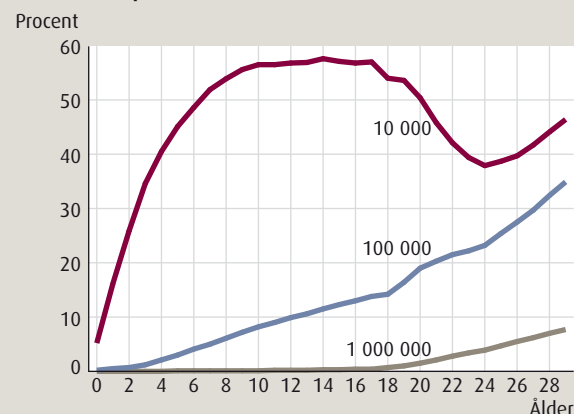
Sammanräknad förvärvsinkomst för personer i åldern 13–29 år med inkomst 2006. Medianbelopp

Andelen unga som har egen inkomst ökar snabbt i tonåren. Inkomstbeloppens storlek ökar också snabbt.

Få unga har stor förmögenhet

Andelen som har nettoförmögenhet över 10 000, 100 000 respektive 1 000 000 kronor. Personer 0–29 år

Det är få barn som har någon större egen förmögenhet. Andelen miljonärer ökar visserligen med stigande ålder. Ändå är mindre än var hundra 19-åring miljonär.

Data om disponibel inkomst per capita kommer från SCB:s undersökning Hushållens inkomster och är när det gäller redovisning i ettårsklasser medelvärden beräknade på åren 2004–2006. Data om egna inkomster kommer från SCB:s inkomstregister 2006. Förmögenhetsuppgifter kommer från SCB:s förmögenhetsregister 2006.

Disponibel inkomst per konsumtionsenhet: För att göra jämförelser av disponibel inkomst mellan olika typer av hushåll används ett viktsystem där konsumtionen är relaterad till hushållets sammansättning. Den disponibla inkomsten divideras med den konsumtionsvikt som gäller för hushållet. Konsumtionsenhetsskala bygger på

budgetberäkningar utförda av Konsumentverket och underlag för bedömning av en baskonsumtion som kan beräknas för olika hushållstyper. Baskonsumtionen innefattar utgifter för normal försörjning, bl.a. boende, barnomsorg, lokala resor och semester.

Konsumtionsenhetsskala

Ensamboende och första vuxen i samboförhållande	1,00
Andra vuxen i samboförhållande	0,51
Ytterligare vuxen	0,60
Första barnet 0–19 år	0,52
Andra och påföljande barn 0–19 år	0,42

Ett hushåll med två vuxna och två barn har konsumtionsvikten 2,45. Det betyder att detta hushålls disponibla inkomst divideras med 2,45 för att få mättet disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Detta belopp används som mått på ekonomisk standard för var och en av hushållets medlemmar.

Konsumtionsenhetsskalan som används i Sverige har fastställts i samråd med användarna och skiljer sig från den som används i EU (se nästa sida).

Skillnaden är främst att barn under 15 år anses ha större konsumtionsbehov enligt den svenska normen.

FAKTA

Författare

Hans Heggemann

arbetar med ekonomisk välfärdsstatistik vid SCB
tfn: 019-17 68 10
e-post: hans.heggemann@scb.se

Nästan vart femte barn i EU

Kampen mot fattigdom och socialt utanförskap har hög prioritet i EU. Medlemsstaterna har kommit överens om ett samordnat arbete inom det socialpolitiska området, vilket bland annat omfattar ett antal gemensamma mål för att minska det sociala utanförskapet samt indikatorer för att följa upp och utvärdera dessa mål.

Samarbetet i EU inom det sociala området omfattar bland annat regelbunden rapportering och ömsesidigt utbyte av erfarenheter. Inom detta arbete fokuserade medlemsstaterna och Kommissionen år 2007 på kampen mot barnfattigdom och genomförde bland annat en fördjupad analys av barnfattigdom och genomförde rapporten *Child Poverty and Well Being in the EU – current status and way forward*.

Där analyseras de huvudsak-

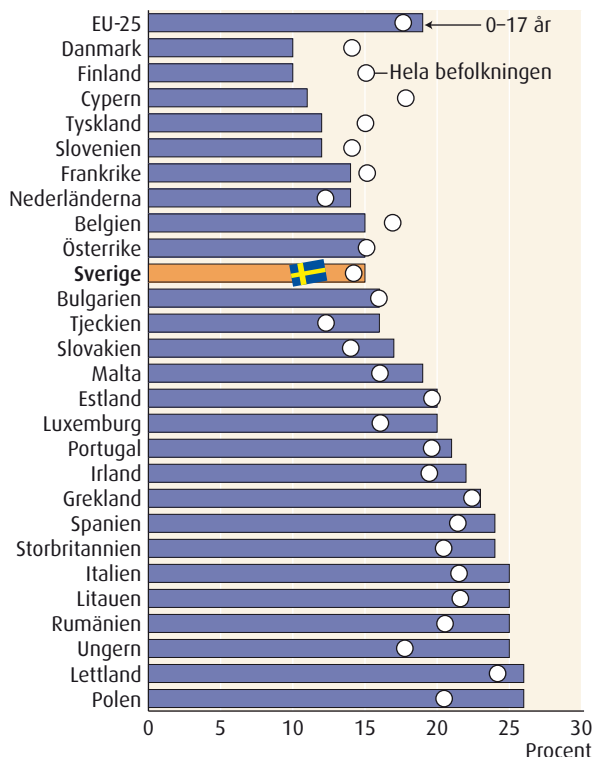
liga orsakerna till barnfattigdom i de enskilda medlemsländerna. Syftet med rapporten är inte att peka ut vissa länder utan att gruppera länder utifrån de likartade utmaningar de står inför och på så sätt hjälpa till att identifiera möjliga lösningar.

År 2006 levde 19 miljoner barn i åldern 0–17 år i EU:s 27 medlemsländer i hushåll under det så kallade fattigdomsstreetet. Det innebär att 19 procent av barnen levde i hushåll som hade en låg ekonomisk standard vilket kan jämföras med 16 procent för hela befolkningen.

I de flesta EU-länderna har barn en större risk för fattigdom jämfört med den övriga befolkningen. Undantag är Danmark, Finland, Cypern och Tysk-

Risk för fattigdom är större för barn än för hela befolkningen i EU

Andel barn i åldern 0–17 år och hela befolkningen som lever i hushåll med risk för fattigdom 2006

Danmark och Finland har den lägsta risken för fattigdom bland barn med 10 procent, Sverige, Belgien och Österrike med 15 procent. I nästan hälften av EU-länderna är risken för barnfattigdom 20 procent eller högre.

Källa: EU-SILC 2006. Uppgifterna för Bulgarien och Rumänien är från nationella källor.

land. I Slovenien och Belgien är barnfattigdomen lika med den för hela befolkningen. Högst är den i Lettland och Polen med 26 procent.

än föräldrar till äldre barn. Äldre föräldrar har däremot i genomsnitt något fler barn. Den ökande försörjningsbördan uppvägs oftast av högre inkomster.

HUSHÅLLETS STORLEK, sammansättning och egenskaper, såsom ålder och föräldrarnas utbildningsnivå, påverkar barns ekonomiska situation. I EU lever 27 procent av barn vars föräldrar är under 30 år under risk för fattigdom. Detta beror i huvudsak på att yngre föräldrar är i början av sin yrkeskarriär och tenderar därför att tjäna mindre än äldre föräldrar. En förklaring är också att unga föräldrar har små barn och därför ofta förvärvsarbetar i lägre grad

FÖRÄLDRARS UTBILDNINGSNIVÅ är en annan faktor som påverkar barns situation, eftersom högt utbildade föräldrar i regel har högre inkomster än föräldrar med lägre utbildning. De flesta barn i EU växer upp med minst en förälder med gymnasieutbildning.

Utbildningsprofilen bland föräldrar till fattiga barn skiljer sig tydligt jämfört med föräldrar till övriga barn. Bland barn som lever under "risk för fattigdom" hade 30 procent föräldrar som inte

FAKTA

EU:s fattigdomsmått baseras på jämförelser mellan hushållsinkomster inom varje land. Kriteriet för "risk för fattigdom" är att hushållet har en inkomst, inklusive kapitalinkomster och sociala transfereringar (socialbidrag, bostadsbidrag, pensioner m.m.), som är lägre än 60 procent av medianinkomsten i respektive land räknat per konsumtionsenhet.

Med konsumtionsenhet menas att inkomsten per hushåll räknas om till en standardiserad konsumtionsenhet genom att en vuxen i varje hushåll tilldelas en konsumtionsenhet, varje övrig vuxen 0,5 konsumtionsenheter och varje barn under 14 år räknas som 0,3 konsumtionsenheter.

Hushåll med många barn behöver därför ha en högre inkomst än hushåll utan barn för att inte hamna under gränsen för "risk för fattigdom". Genom att den andre vuxne i ett hushåll bara räknas med faktorn 0,5 kommer hushåll med två inkomsttagare jämförelsevis sällan att hamna under gränsen för "risk för fattigdom". Så som måttet är konstruerat visar det vilka som har låg inkomst, men alla i denna grupp skulle sannolikt inte räknas som fattiga i absolut mening. Det är därför man använder begreppet "risk för fattigdom".

är fattigt

hade någon gymnasieutbildning och endast 16 procent hade en förälder med eftergymnasial utbildning. I befolkningen som helhet hade 32 procent av barnen minst en förälder med eftergymnasial utbildning.

Nästan hälften av barnen som definieras som fattiga lever med endast en förälder eller i en familj med två eller flera syskon.

ARBETSINKOMST är den viktigaste inkomstkällan, och risken att hamna under gränsen för risk för fattigdom är därför stor för hushåll där en eller båda föräldrarna är arbetslös. Ungefär 20 procent av de barn som levde under risk för fattigdom finns i hushåll utan arbetsinkomst. År 2006 levde nästan 10 procent av barnen i EU i ett hushåll där ingen av föräldrarna hade arbete.

DE SOCIALA transfereringarna, pensioner undantaget, gynnar i regel barnfamiljer och reducerar därför risken för fattigdom mer för barn än för den övriga befolkningen. I genomsnitt reducerar sådana transfereringar risken för fattigdom bland barn med 42 procent. Bidrag specifikt riktade till familjer med låga inkomster har inte oväntat den tydligaste effekten på barnfattigdom.

I en sammanfattande jämförelse delas EU-länderna in i fyra grupper, som inbördes har vissa likheter då det gäller åtgärder för att begränsa barns risk för fattigdom. Sverige tillhör tillsammans Österrike, Cypern, Danmark, Finland, Nederländerna och Slovenien den grupp av länder som både har lägst barnfattigdom och gör de mest framgångsrika insatserna för att begränsa risken för fattigdom bland barn.

Den detaljerade analysen bekräftar att barnfattighedsnivån

Relativt utfall av länders risk för barnfattigdom och utifrån några huvudsakliga faktorer påverkan på barnfattigdom

Land	Risk för barnfattigdom	Faktorer som påverkar barnfattigdom			
		Barn som lever i arbetslösa hushåll	Barn som lever i hushåll där föräldrarna har arbete	Sociala transfereringar som motverkar barnfattigdom	
Grupp A	Österrike	++	+	+	++
	Cypern	+++	+	++	-
	Danmark	+++	+	+++	++
	Finland	+++	++	+++	+++
	Nederländ.	+	+	+	+
	Sverige	+++	++	+++	+++
Slovenien	++	+++	++	++	
Grupp B	Belgien	+	--	++	+
	Tjeckien	-	--	+	+
	Tyskland	++	--	+++	++
	Estland	--	--	+	-
	Frankrike	++	-	++	++
Irland	-	---	+	+	
Grupp C	Ungern	-	---	--	++
	Malta	-	---	---	---
	Slovakien	-	---	-	-
	Storbritan.	+	---	-	+
Grupp D	Grekland	+	+++	-	---
	Spanien	--	+	---	---
	Italien	--	++	---	--
	Lettland	---	+	---	--
	Luxemburg	+	+++	--	+
	Litauen	--	-	-	--
	Polen	---	-	---	--
	Portugal	--	+	---	--
	Bulgarien	--	---	..	..
Rumänien	--	--	..	..	

Huvudresultaten av analysen summeras i tabellen. I den första kolumnen bedöms länderna enligt deras relativa risk för barnfattigdom. Graderingen görs i 6 nivåer, från +++ (lägst risk) till --- (högst risk). I de följande tre kolumnerna bedöms länderna enligt deras relativa utfall utifrån tre huvudsakliga faktorer påverkan på barnfattigdom: barn som lever i arbetslösa hushåll, barn som lever i hushåll med risk för fattigdom där föräldrarna har arbete och slutligen liten påverkan av sociala transfereringar på barnfattigdom. Länderna har därefter grupperats efter antal minus.

beror på ett komplext samband mellan arbetslöshet, låga inkomster och effekten av sociala transfereringar. De länder som uppnår de bästa utfallen är de som presterar bäst på alla fronter, framför allt genom en kombination av

strategier med syfte att skapa tillgång till arbetsmarknaden, främja föräldrars förvärvsarbete genom, till exempel, utbyggd barnomsorg samt genom direkt ekonomiskt stöd.

Grupp A samlar de nordiska länderna (Danmark, Finland och Sverige), Österrike, Cypern, Nederländerna och Slovenien. Dessa länder har en relativt låg nivå av barnfattigdom genom att prestera väl på alla tre fronter. De nordiska länderna uppnår dessa mål trots att en stor andel barn lever med endast en förälder. Orsaken är bland annat kombinationen av relativt goda arbetsmöjligheter för föräldrar, genom bland annat en välutbyggd barnomsorg, samt genom relativt höga och effektiva sociala transfereringar.

Grupp B omfattar Belgien, Tjeckien, Tyskland, Estland, Frankrike och Irland vilka når genomsnittliga fattighedsnivåer som är relativt goda eller under genomsnittet. Det huvudsakliga bekymret i dessa länder är det höga antalet barn som lever i hushåll med arbetslösa föräldrar.

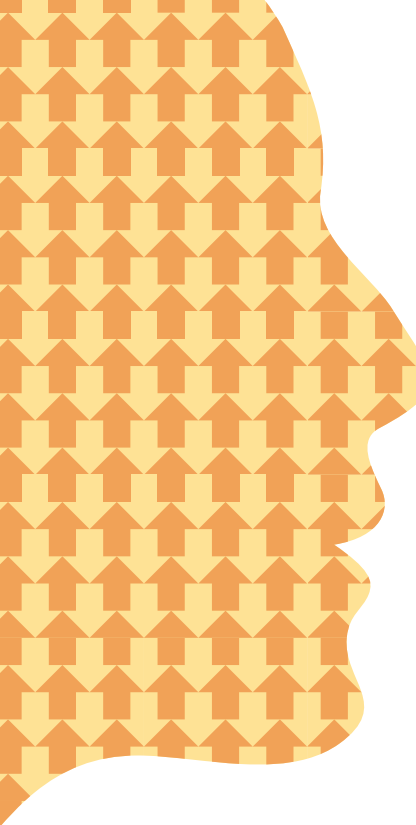
Grupp C inbegriper Ungern, Malta, Slovakien och Storbritannien vilka noterar genomsnittliga eller strax under genomsnittliga nivåer för barnfattigdom, trots en kombination av höga nivåer av arbetslöshet bland föräldrar och höga nivåer av fattiga bland hushåll som har arbete.

Grupp D omfattar Grekland, Spanien, Italien, Lettland, Luxemburg, Litauen, Polen och Portugal. Dessa länder uppvisar relativt höga risker för barnfattigdom. De har visserligen en låg andel barn som lever i arbetslösa hushåll, men samtidigt har de en hög andel barn som lever i hushåll som riskerar fattigdom trots att föräldrarna har arbete. Den huvudsakliga orsaken till detta är den låga arbetsintensiteten (antalet hushåll där bägge föräldrarna arbetar är bland de lägsta i Spanien, Grekland, Italien Luxemburg och Polen) kombinerat med låga arbetsinkomster.

Författare

Håkan Nyman arbetar som nationell expert på EU-kommissionen e-post: hakan.nyman@ec.europa.eu

Det är inte troligt att en enskild röst har någon avgörande inverkan på valresultatet. Men i 2006 års val till fullmäktige i Klippans kommun inträffade det osannolika – majoritetsförhållandet i fullmäktige hängde på en enda röst.

Värdet av en röst

I 2006 ÅRS RIKSDAGSVAL tog sig 82 procent av de röstberättigade till valurnorna. Det innebar en ökning med nästan två procentenheter i förhållande till föregående val. Därmed bröts åtminstone tillfälligt den nedgång av valdeltagandet som pågått under de senaste årtiondena. I och med 1998 års val sjönk valdeltagandet med över fem procentenheter, vilket är den största minskningen sedan allmänna rösträtten infördes.

Den kraftiga nedgången medförde ett ökat intresse för studier av valdeltagande. Varför vissa personer och vissa grupper väljer att inte utnyttja sin rösträtt tillhör de frågeställningar som hamnat i fokus. Inom den samhällsvetenskapliga forskningen brukar dock forskarna ofta vända på resonemanget och ställa sig frågan om varför det finns personer som gör sig besväret att rösta.

Om vi bortser från den tid det tar att sätta sig in i de politiska partiernas program är själva rösthandlingen för de flesta inte förknippad med någon större ansträngning. De flesta svenskar har en vallokal inom gångavstånd och dessutom finns möjligheten att rösta i förtid för den som så önskar. Samtidigt är sannolik-

heten att en enskild röst ska ha någon avgörande inverkan på valresultatet försvinnande liten. Många forskare menar därför att det rationella vore att avstå från att rösta. Att huvuddelen av den röstberättigade befolkningen ändå väljer att rösta är utifrån det perspektivet en paradox.

VAD ÄR DÅ SANNOLIKHETEN att en enskild röst har betydelse? Inom statistiken finns ett helt forskningsfält kring detta. Ett enkelt exempel kan illustrera vad som avses. Om du tillsammans med två andra personer ska välja en av två tänkbare ledare och sannolikheten att ni väljer den ena eller den andra är 50–50, då är sannolikheten att din röst faller avgörandet 50 procent. Det är samma som chansen att resultatet skulle bli oavgjort utan din röst.

I takt med att antalet som röstar stiger blir det mindre troligt att resultatet skulle bli oavgjort och att din röst skulle ha betydelse för utfallet. Om det istället är du och 10 000 andra personer som på samma sätt ska välja en av två ledare sjunker sannolikheten att din röst påverkar valutgången till 0,8 procent. Det är en liten om än inte obetydlig

sannolikhet. Det gäller dock när alla röstande är lika benägna att rösta på den ena kandidaten som den andra. Men om det är mer troligt att folk röstar på den ena kandidaten sjunker sannolikheten att en enskild röst avgör valutgången drastiskt och blir nästintill försumbar.

I svenska val finns det fler än två partier att rösta på, vilket gör att det blir lite mer komplicerat att räkna ut sannolikheten att en enskild röst ska påverka valutgången. Det proportionella valsystemet gör dessutom att fördelningen av mandat mellan partier kan påverkas även om majoritetsförhållandena är desamma. Fast sannolikheten att en enskild röst ska påverka vilken som blir den styrande majoriteten är också här mycket liten.

VARFÖR RÖSTAR DÅ FOLK om deras röst troligen inte kommer att påverka valresultatet? Förutom en önskan om att se sitt parti vinna brukar en handfull andra förklaringar lyftas fram inom forskningen. Till de vanligare hör att väljarna genom att rösta, och därmed framföra sin åsikt, uppnår en viss tillfredsställelse på ett personligt plan. Att rösta

är därmed ett uttryck för ett expressivt behov. En annan vanlig förklaring är att folk röstar för att fullgöra vad de anser vara sin medborgerliga plikt. Rösthandlingen är då att betrakta som något styrt av normer och värderingar.

Men även om chansen att en enskild röst har en inverkan är liten så är det värt att understryka att även mindre sannolika händelser kan inträffa. Det framgick med all önskvärd tydlighet i 2006 års val till fullmäktige i Klippans kommun. Resultaten som redovisades på valnatten söndagen den 17 september pekade mot att de borgerliga partierna skulle förlora sin majoritet i Klippan. Sverigedemokraterna skulle å sin sida gå från noll till fyra mandat och därmed inta en vågmästarroll.

Samtidigt var kampen hård om det sista, avgörande mandatet och valnattens resultat är endast preliminära. Ett antal röster räknas först under de dagar som följer valdagen. Det gäller främst förtida röster som lämnats sent och som inte hunnit fram till någon vallokal under valdagen. En stor andel av dessa sena röster tillföll moderaterna. Men ännu på onsdagen den 20 september

Foto: Arne Örrgård, SCB

En enda röst kan avgöra ett val.

saknades en handfull röster för att moderaterna skulle knipa det sista mandatet från Sverigedemokraterna.

DET SOM SEDAN HÄNDER saknar motstycke i svensk politisk historia. I moderaternas överklagan av valresultatet beskrivs utförligt de dramatiska förvecklingar som följde. På torsdagen den 21 september redovisades på Valmyndighetens webbplats att moderaterna erhållit 2 419 röster i valet till kommunfullmäktige i Klippan. Det innebär att det sista mandatet tillföll moderaterna och att de borgerliga partierna därmed tillsammans hade en majoritet i kommunfullmäktige.

På morgonen dagen efter var dock antalet röster justerat till 2 418 och det totala antalet avgivna röster hade också minskat. Vad som hänt med den förlorade

rösten framgick inte. Men den rösten hade en betydande inverkan på valresultatet. Med en röst färre på moderaterna var det istället Sverigedemokraterna som fick det sista mandatet. Och därmed förlorade de borgerliga partierna sin majoritet och Sverigedemokraterna fick rollen som vågmästare.

Det som sedan händer saknar motstycke i svensk politisk historia

En röst hade alltså försvunnit. Och med den försvann också det borgerliga övertaget i fullmäktige. Med anledning av dessa händelser valde dock moderaterna i Klippan att överklaga valresultatet. Valprövningsnämnden, som är den beslutande instansen, kom fram till att en ny mandatfördelning skulle göras efter att samtliga röster räknats om. Länsstyrelsen i Skåne län genomförde en omräkning och

fann då den försvunna rösten. I november 2006 stod det till slut klart att valet resulterade i en borgerlig majoritet i Klippans kommun.

EN ENDA RÖST kan alltså påverka politikens utformning. En promenad förbi valurnan vart fjärde år är en liten uppoffring som kan förändra den förda politiken under den följande mandatperioden. Med möjligheten till en så pass stor inverkan på politiken kan det anses vara rationellt att rösta trots att den möjligheten statistiskt sett är mycket liten.

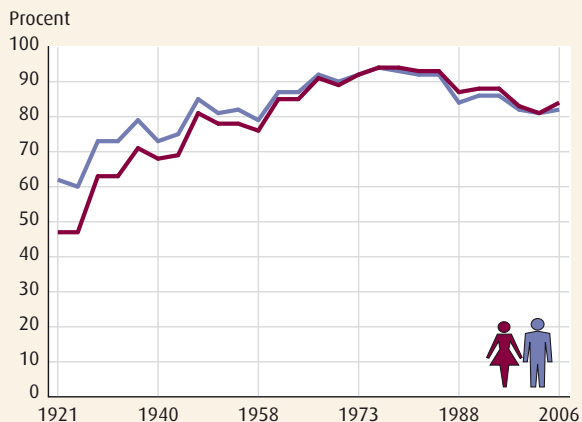
Författare

Richard Öhrvall
arbetar med demokratistatistik vid SCB
tfn: 08-506 941 58
e-post:
richard.ohrvall@scb.se

Demokratistatistik i korthet

Högst valdeltagande vid 1976 års riksdagsval

Valdeltagande i riksdagsval 1921–2006 efter kön

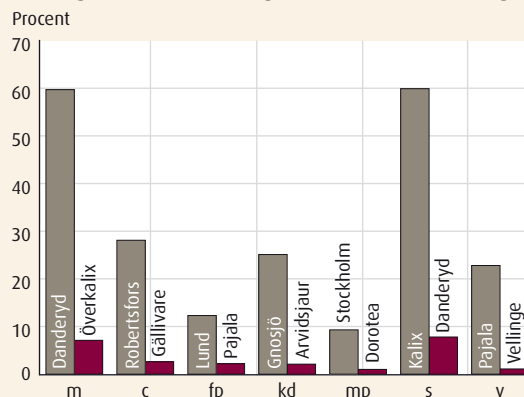

År 1919 fattades beslut om lika och allmän rösträtt för kvinnor och män samt valbarhet till riksdagens andra kammare. År 1921 hölls de första riksdagsvalen där kvinnor deltog.

Källa: Valdeltagandeundersökningen, SCB

Rött i norr i riksdagsvalet 2006

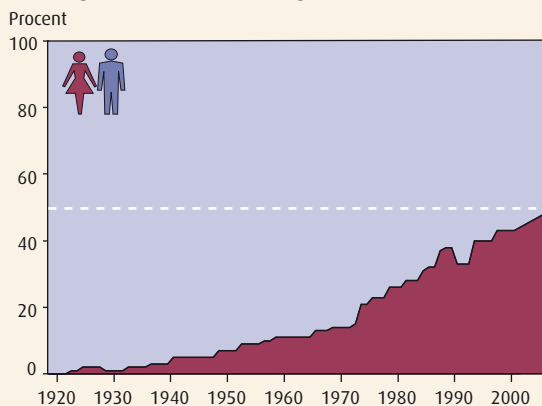
Partiernas starkaste respektive svagaste kommuner vid riksdagsvalet 2006. Giltiga valseدلars fördelning efter parti

Källa: Valresultat, SCB

Andelen kvinnor i riksdagen närmar sig 50 procent

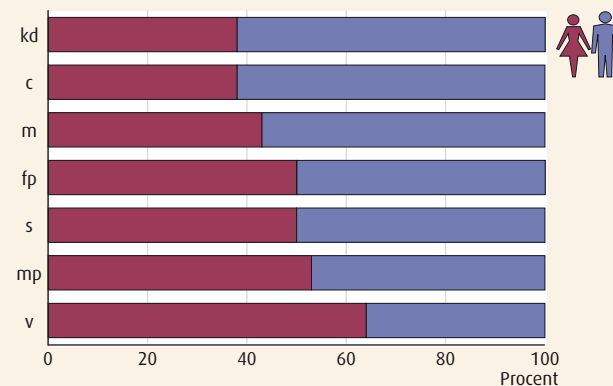
Riksdagens sammansättning efter kön 1919–2006

Källa: Sveriges Riksdag

Störst andel kvinnor bland vänsterpartiets riksdagsledamöter

Valda i riksdagsvalet 2006 efter parti och kön

Källa: Nominerade och valda kandidater vid de allmänna valen, SCB

Lästips

Rapporten Demokrati-statistik 2008, SCB.

Små, små förändringar mot ett jämställt Sverige

Det råder olika uppfattningar om vi lever i ett jämställt land eller inte. Det beror naturligtvis på vem vi jämför oss med och vad vi betraktar. Statistik om kvinnor och män visar på förändringar åt olika håll inom olika områden. Slutsatsen blir att vi rör oss mycket sakta mot ett mer jämställt samhälle.

Lathunden kan beställas via: publ@scb.se.

Den finns även på SCB:s webb: www.scb.se.

”På tal om Kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2008” har kommit ut. Det är den lilla fickboken som har blivit så viktig för oss som vill veta hur samhället ser ut då vi betraktar det med jämställdhetsglasögon. Boken har tagits fram och publicerats sedan 1984 och sedan mitten av 1990-talet ges den ut vartannat år. Den finns också på engelska och den har varit förebild för många andra länder när de ska ta fram en lättillgänglig publikation om kvinnor och män, enligt Deklarationen från FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995 och som de flesta länder har skrivit under.

Foton: Marie Almers och Arne Örrgård, SCB

GENOM ATT BOKEN innehåller några tabeller och diagram som visar långa tidsserier, många från 1970-talet, kan man se att det inom flera områden har skett förändringar som leder till ökad jämställdhet. Exempel på det är den utbyggda barnomsorgen. År 2007 fanns 86 procent av 1–6-åringarna, 80 procent av 7–9-åringarna och 12 procent av 10–12-åringarna inskrivna i förskoleverksamheten och skolbarnomsorgen. En fungerande barnomsorg är en av förutsättningarna för att kvinnor och män med små barn ska ha samma förutsättningar till arbete och egen försörjning.

Det sker sakta en förändring när det gäller fördelningen mellan mamman och pappan av dagar med föräldrapenning. År 1980 tog mammor ut 95 procent av dagarna och pappor 5 procent. 27 år senare är fördelningen 79 procent av mammor och 21 procent av pappor.

DEN KÖNSUPPDELADE arbetsmarknaden har förändrats en del sedan några år tillbaka. Det finns i dag något fler kvinnor och män i yrken som har jämn könsfördelning. Med jämn könsfördelning menas här att det ska vara minst 40 procent av vardera

könet i yrket. Å andra sidan finns fler kvinnor i yrken med 90 procent kvinnor än det gjorde för två år sedan. Männen, däremot, sprider sig mer i nästan alla grupper jämfört med år 2005.

Detta är bara några av alla områden som finns presenterade i boken.

Håll priserna fasta

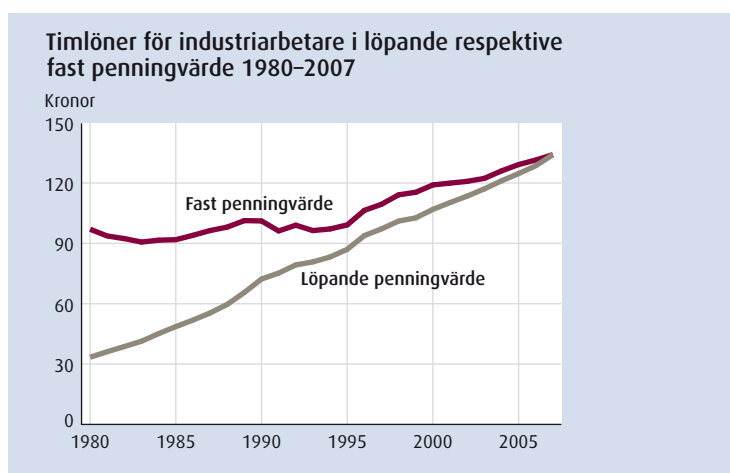
Att hålla priserna fasta kan låta utopiskt. Ständigt prisstopp vore knappast möjligt i verkligheten. I olika slags statistiska redogörelser däremot är det ofta lämpligt att räkna bort en störande inverkan av att priserna har ändrats över tiden. Då kan siffrorna bli mer talande.

Diagrammet här intill visar i den nedre kurvan årsvis genomsnittlig timlön för industriarbetare (inklusive gruvarbetare), under perioden 1980–2007. Som man ser har kurvan gått markant uppåt under denna period. Den genomsnittliga timlönen har ökat från 33,40 kr år 1980, till 134,10 kr år 2007, alltså ökat med drygt 100 kr.

Men den nedre kurvans kraftiga uppgång säger på sätt och vis inte så mycket. Löneökningen mellan 1980 och 2007 har bara delvis gjort att löntagarna fått det bättre, för den har till stor del gått åt till höjda priser. Det har blivit flera kronor i "lönekuvertet" men kronorna har å andra sidan blivit mindre värda i form av real köpkraft, när priserna på konsumentprodukter har gått upp.

LÖN I FAST PENNINGVÄRDE SÄGER MERA. Den övre kurvan i diagrammet visar åter genomsnittlig timlön för industriarbetare, men nu omräknad till fast penningvärde. Denna kurva visar för varje år vad det årets timlön motsvarar i 2007 års penningvärde, alltså med 2007 års konsumentpriser.

Till exempel, för år 1985 var timlönen 48,61 kr (nedre kurvan), men omräknad till 2007 års penningvärde var den 91,85 kr (övre kurvan). Med andra ord, vid 2007 års priser så ger 91,85 kr samma konsumtionsstandard som 48,61 kr ger vid 1985 års priser.

Det behövs ett större antal kronor i lön för att klara 2007 års priser än för att klara 1985 års priser, och ge samma konsumtionsnivå. Det gör att timlönen för 1985 blir större när den räknas om till 2007 års penningvärde.

Poängen med den övre kurvan är att den inte är påverkad av hur penningvärdet, kronans köpkraft, har ändrats genom ändrade priser. Den ger en bild av den reala löneutvecklingen, till skillnad från den nominella löneutvecklingen som den nedre kurvan visar.

Den övre kurvan är i mycket mera talande och intressant än den nedre. Den övre kurvan kan sägas visa hur levnadsstandarden har utvecklats genom löneutvecklingen. Den är rensad från inflationen och "luften i lönekuvertet", löneökningar som går åt till pris-höjningar.

Man ser på kurvan att real-löneutvecklingen låg och stam-pade kring en konstant nivå från 1980 och en bra bit in på 1990-talet, och att den därefter har satt fart uppåt.

KONSUMENTPRISINDEX (KPI) ÄR VAD MAN ANVÄNDER när man räknar om timlönen till fast penningvärde, som gjorts i den övre kurvan. KPI visar hur konsumentpriserna utvecklas över tiden och speglar hur penningvärdet, kronans köpkraft, förändras.

Närmare bestämt anger KPI-talet det aktuella priset på en tänkt korg med alla slags konsumentprodukter, en korg som år 1980 kostade 100 kr. KPI-talet publiceras för varje månad och även i årsmedeltal. År 1985 hade KPI-talet stigit till 153,75 (i årsmedeltal), och år 2007 till 290,51.

Foto: Marie Almers

Industriarbetarna har fått reallöne-ökning på senare år.

Dessa tal anger alltså priset på "KPI-korgen" som rådde de angivna åren.

Omräkningen går till på följande sätt. Timlönen år 1985 var 48,61 kr. Samma timlön för 1985, men omräknad till 2007 års penningvärde, fås genom denna beräkning:

$$\frac{\text{KPI 2007}}{\text{KPI 1985}} \times \text{timlön (1985)} = \frac{290,51}{153,75} \times 48,61 = 91,85 \text{ kr}$$

vilket är det värde som den övre kurvan visar.

Att räkna om timlönen till fast penningvärde på detta sätt kallas även för att deflatera timlönen med KPI.

ATT DEFLATERA, att räkna bort prisförändringar, är användbart i många olika sammanhang och även på lite olika sätt. Nästa diagram visar ytterligare ett exempel.

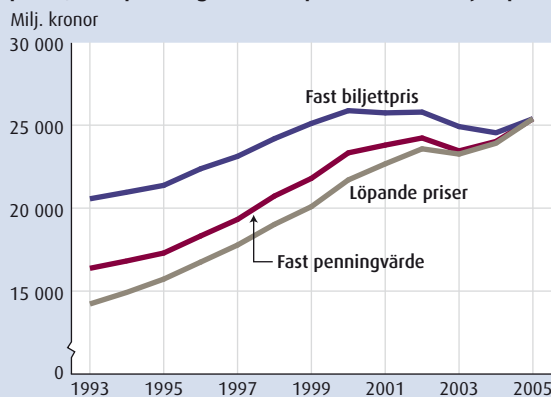
Den nedersta kurvan i detta diagram visar konsumtionen av transporttjänster i landet, räknad i miljoner kronor per år. Kurvan bygger på årsvisa tal under perioden 1993–2005, enligt nationalräkenskaperna. Här ingår allt vad vi som konsumenter lägger ned på färdbiljetter och andra utgifter för alla slags transporttjänster med buss, tåg, flyg med mera, såväl långväga resor som dagliga lokalresor.

Liksom i exemplet med lönerna visar den nedersta kurvan här en kraftig ökning över tiden. Men ökningen säger inte så mycket när även priserna har ändrats över tiden.

Den mellersta kurvan i diagrammet visar åter konsumtionen av transporttjänster, men nu omräknad till 2005 års penningvärde. Konsumtionen av transporttjänster är nu deflaterad med KPI, på samma sätt som timlönen i förra diagrammet.

Den mellersta kurvan visar hur mycket konsumenterna lägger ned på transporttjänster olika år, räknat

Konsumtion av transporttjänster i miljoner kr per år i löpande priser, fast penningvärde respektive fasta biljettpriser

i kronor med 2005 års penningvärde eller köpkraft. Denna kurva är rensad från inflationen på konsumentprodukter allmänt sett, och inte speciellt för prisutvecklingen på just transporttjänster.

KONSUMTION I FASTA PRISER FÖLJER VOLYMEN. Den översta kurvan i diagrammet visar igen konsumtionen av transporttjänster, men nu omräknad på ett annat sätt. Denna kurva visar konsumtionen av transporttjänster, räknat i fasta priser på just transporttjänster.

Den översta kurvan är vad som i nationalräkenskaperna menas med *konsumtionen i fasta priser* av i detta fall transporttjänster. Den

nedersta kurvan är motsvarande konsumtion i *löpande priser*.

Vad den översta kurvan, den i fasta priser, egentligen visar är hur den fysiska volymen av transporttjänster har utvecklats. Om alla resor hade samma pris, så skulle denna kurva röra sig i proportion till antalet resor. Det är alltså här frågan om konsumtionen av transporttjänster räknad i fysiskt mått.

Den översta kurvan handlar på så sätt inte om utvecklingen av utgifter. För talar man om utgifter så ska även prisutvecklingen finnas med inbakad, men den är avsiktligt bortrensad här.

Ett enkelt approximativt sätt att beräkna den översta kurvan är

att deflatera med KPI:s delindex för just transporttjänster. Det går då till på samma sätt som när vi nys deflaterade med KPI-talet. I nationalräkenskaperna räknar man i regel på ett något noggrannare sätt, där man utnyttjar delindex på så fin indelning som går att få.

På samma sätt som konsumtion så kan även produktion, export och import av olika slags produkter räknas om till fasta priser.

OLIKA SLAGS OMRÄKNINGAR HAR OLIKA ANVÄNDNINGAR.

Både den översta och den mellersta kurvan är intressant på sitt sätt, och den ena är inte mera rätt än den andra. De svarar på olika frågor:

- Den mellersta kurvan svarar på frågan: Hur stora var konsumenternas utgifter för transporttjänster ett givet år, räknat i kronor med 2005 års penningvärde?
- Den översta kurvan svarar på frågan: Hur mycket transporttjänster, värderade till 2005 års priser, köpte konsumenterna ett givet år?

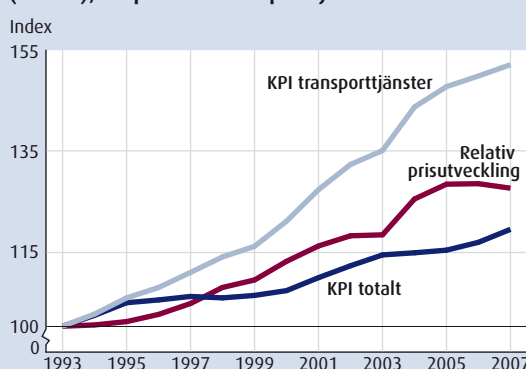
Vilken av de två nämnda kurvorna som man bör välja beror alltså på vad man vill belysa och vilken fråga man då ställer.

RELATIV PRISUTVECKLING visas i det sista diagrammet. Den nedersta kurvan visar hur KPI-talet (i årsmedeltal) för hela konsumtionen utvecklats, omräknat så att år 1993 svarar mot indextalet 100. Den översta kurvan är motsvarande delindex för transporttjänster separat.

Den mellersta kurvan är helt enkelt kvoten mellan den översta och den nedersta kurvan (gångar 100). Den kan sägas visa prisutvecklingen för transporttjänster relativt sett, i förhållande till den genomsnittliga prisutvecklingen för konsumtionen som helhet.

Man kan också säga att den mellersta kurvan visar prisutvecklingen för transporttjänster,

Prisindex (1993=100): KPI totalt (nederst), transporttjänster (överst), respektive transporttjänster relativt KPI totalt

räknad i fast penningvärde. När denna kurva går uppåt så betyder det att transporttjänster ökar

mera i pris än konsumentprodukter i genomsnitt.

Författare

Martin Ribe är metodstatistiker vid SCB
tfn: 08-506 948 54
e-post: martin.ribe@scb.se

Varannan elev får stödundervisning

Olika studier visar att det är samhällsekonomiskt mycket lönsamt att sätta in tidiga insatser för elever som kommit efter i skolan. I Norge anses stödinsatser under förskoletiden och de första skolåren ge samhällsekonomiska vinster, som motsvarar minst 3 gånger kostnaden för insatserna. Det gäller bland annat minskade kostnader för stödinsatser senare under skoltiden.

I Sverige anordnas undervisning i särskola för de elever som har störst inlärningssvårigheter.

Av en genomsnittlig årskull på 100 000 elever är det ungefär 1 000 elever som går direkt till särskola och ytterligare ungefär 1 000 elever börjar i grundskolan men går över till särskola utan att fullfölja grundskolan. I särskolan är ungefär 60 procent av eleverna pojkar.

I GRUNDSKOLAN GES stödundervisning till elever som anses behöva

extra stöd för att klara undervisningsmålen. Trots de insatser som görs är det ungefär 10 procent av eleverna som lämnar grundskolan utan godkänt betyg i ämnena svenska (alternativt svenska som andraspråk), matematik och engelska. För att vara behörig till ett nationellt program på gymnasieskolan krävs minst betyget Godkänt i dessa ämnen.

Elevernas rätt till stödundervisning regleras i första hand i kap. 5 i grundskoleförordningen. Elever skall erbjudas särskilt stöd om det befaras att de inte skall uppnå de mål som finns angivna i kursplanen. Skolan skall upprätta åtgärdsprogram för de elever som anses vara i behov av stöd. Stödet kan ges i form av "anpassad studiegång", "särskild undervisningsgrupp" eller "specialundervisning på annat sätt".

Statistiska centralbyrån undersöker förekomsten av stödundervisning från och med tredje året i grundskolan i de så kallade elevpanelerna.

Varannan pojke fick stödundervisning under minst ett av de 7 sista åren i grundskolan

Elever som lämnade grundskolan 2003 efter antal år med stödundervisning åren 1997-2003. Procent

Kön	Antal år med stödundervisning skolåren 3-9								Totalt
	Inget	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år	7 år	
Flickor	58	23	8	5	3	2	1	0	100
Pojkar	50	24	10	6	4	3	2	1	100
Samtliga	54	23	9	6	4	3	2	0	100

ANDELEN ELEVER SOM FÅTT stödundervisning är påtagligt högre för pojkar än för flickor under hela grundskoletiden. I den panel som lämnade grundskolan 2003 var det 21 procent av pojkarna och 14 procent av flickorna som fick stödundervisning under skolår 3. Stödundervisning förekommer i högre grad under de första skolåren. Under högstadietiden var det bara 13 procent av pojkarna och 9 procent av flickorna som hade stödundervisning.

Totalt var det 50 procent av pojkarna och 41 procent av flickorna som fått stödundervisning

någon gång under skolåren 3-9. Av dem som inte fått stödundervisning under skolår 3 var det ungefär en tredjedel som fick stödundervisning senare under grundskoletiden.

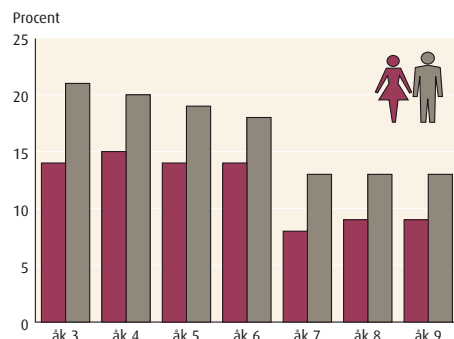
Ungefär hälften av dem som fick stödundervisning något av de sju sista åren i grundskolan deltog bara ett enda år. Totalt var det bara 9 procent av eleverna, 6 procent av flickorna och 10 procent av pojkarna, som deltog mer än tre år.

ELEVER MED LÅGUTBILDADE föräldrar (definierat som att ingen förälder

SKOLÅREN 3-9 ÅREN 1997-2003

Pojkar får oftare stödundervisning i grundskolan

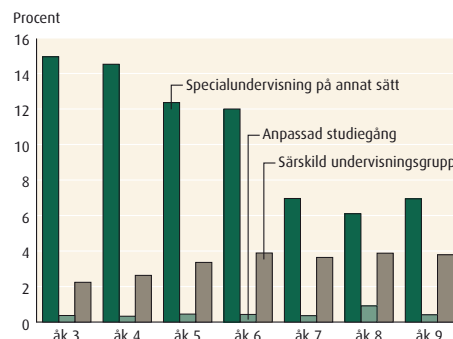
Andel elever som deltagit i stödundervisning

Stödundervisning är vanligast i de yngre årskurserna.

Tre former av stödundervisning

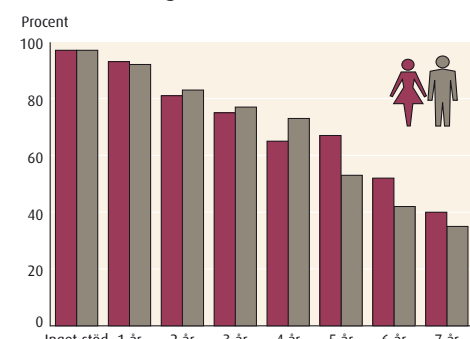
Andel elever som deltagit i stödundervisning efter typ av stödundervisning

"Specialundervisning på annat sätt" är den vanligaste formen av stödundervisning

Bara hälften av dem som haft stödundervisning lång tid får behörighet till nationellt program

Andel elever med behörighet till nationellt program i gymnasieskolan efter antal år med stödundervisning

Elever som haft lite stödundervisning blir i regel behöriga till nationellt program.

någon gång under grundskoletiden

har en eftergymnasial utbildning om minst 2 år) har deltagit i stöd- undervisning i högre grad än de som har föräldrar med eftergymnasial utbildning. Av elever med högutbildade föräldrar hade 37 procent haft stödundervisning någon gång under skolåren 3–9, medan det var 51 procent som haft stödundervisning bland elever vars föräldrar inte hade eftergymnasial utbildning.

DEN VANLIGASTE STÖDFORMEN är "specialundervisning på annat sätt". Det innebär att eleven följer den ordinarie undervisningen men får extra hjälp, inom ramen för den klass de tillhör eller i mindre grupper. Denna stödform var den vanligaste i alla årskurserna, men antalet berörda elever var väsentligt lägre efter övergången till högstadiet. Stöd i form av "anpassad studiegång" innebär att studieprogram och undervisning anpassas till elevens behov genom att frångå timplanen. Detta var jämförelsevis ovanligt och berör-

de som mest ungefär 900 elever under skolår 8. Som mest var det alltså mindre än en procent av eleverna som hade denna form av stöd. Andelen elever som hade stöd i form av placering i "särskild undervisningsgrupp" ökade successivt från ungefär 2 procent under skolår 3 till 4 procent de två sista åren. För alla stödformer gäller att skolan skall samråda med elever och föräldrar innan beslut om åtgärder tillgrips.

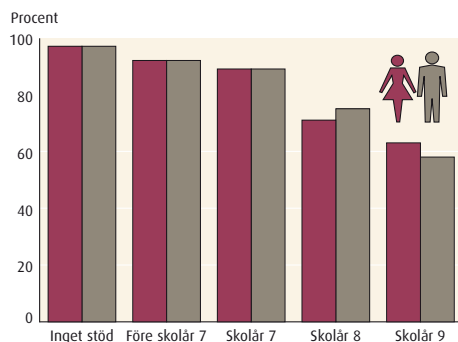
Ett viktigt skäl till att det tidiga stödet gärna ges inom ramen för den ordinarie undervisningen är att man vill skapa positiva förväntningar hos eleverna om att de skall utnyttja stödet för att snabbt ta igen det de missat i undervisningen.

Med stödundervisning vill man att eleven skall uppnå de undervisningsmål som är satta i grundskolan, och som ett kriterium på detta används ofta att de blivit behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan.

ELEVER SOM LÄMNADE GRUNDSKOLAN 2003

Av dem som fått stödundervisningen utfasad efter årskurs 8 blev bara 70 procent behöriga till nationellt program

Andel elever med behörighet till nationellt program i gymnasieskolan senaste år med stödundervisning

60 procent av dem som haft stödundervisning i årskurs 9 blir behöriga till nationellt program

Elevpanelerna

FAKTA

Statistiska centralbyrån har sedan 60-talet samlat in och redovisat uppgifter som beskriver elevers vägar genom utbildningssystemet. Undersökningarna i dess nuvarande form har gjorts med fem års mellanrum sedan 1980. Varje grupp av elever som undersöks kallas för en elevpanel. Elevpanelerna omfattar för närvarande 6 grupper, varav 5 hittills följts genom hela grundskolan. Undersökningarna görs i samarbete med det s.k. UGU-projektet vid Göteborgs universitet, vilket bland annat innebär att eleverna deltar i särskilda kunskaps- och färdighetsprov.

Urvalet av elever till panelerna 2–6 har gjorts under skolår 3. Elever som invandrat efter skolår 3 ingår därför inte i undersökningarna. Om elever som invandrat efter skolår 3 får stödundervisning i högre grad än övriga elever, innebär det att den totala andelen elever med stödundervisning efter skolår 3 underskattas något i undersökningarna. Undersökningen omfattar inte heller elever i särskolan.

Flertalet av eleverna i respektive panel är födda 1967, 1972, 1977, 1982, 1987 respektive 1992. De flesta av de resultat som presenteras här avser panel 5, där de flesta eleverna är födda 1987 och gick ut grundskolan 2003. Det är den senaste panel som hittills följts genom hela grundskolan.

AV DE ELEVER SOM LÄMNADE grundskolan 2003 var 90 procent behöriga till gymnasiet. Bland de elever som deltagit i stödundervisning någon gång under skolåren 3–9 var det emellertid bara 80 procent som var behöriga till gymnasieskolan. Av dem som fått stödundervisning under flest år i grundskolan var det mindre än hälften som klarade att uppnå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan.

I de fall då eleven haft stödundervisning tidigare under skoltiden, men inte i årskurs 9, kan man anta att stödet fått önskad effekt redan före årskurs 9. En jämförelse visar också att andelen som klarat kraven för behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan är högre för dem som inte haft stödundervisning under de sista åren i grundskolan.

Av de elever som hade stödundervisning i årskurs 9 var det bara 60 procent som uppnådde behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan, jämfört med 97 procent för de elever som inte alls haft stödundervisning under skolår 3–7. De som fått stöd under de tidigare skolåren men

inte under de sista åren klarade i de flesta fall att uppnå behörighet för gymnasieskolan. Av dem som haft stödundervisning skolår 8 men inte skolår 9 var det dock bara i genomsnitt 73 procent som var behöriga till ett nationellt program, vilket betyder att ungefär var fjärde av de elever som fick sitt stöd utfasat efter skolår 8, totalt ca 1 000 elever, egentligen varit i behov av stöd även under skolår 9. Av de totalt cirka 9 000 elever som inte uppnådde behörighet för ett nationellt program var det cirka 4 000 som hade stödundervisning det sista året i grundskolan.

Författare

Peter Abrahamsson

har under en projektanställning arbetat med utbildningsstatistik vid SCB
tfn: 070-985 90 10
e-post:
peter.abrahamsson@yahoo.se

Skolan – en bra arbetsplats

De flesta elever känner sig trygga i skolan. Däremot anser mer än hälften av eleverna att det inte är lugnt vare sig i klassrummet eller i skolmatsalen. Elevernas möjligheter att vara med och bestämma över sitt skolarbete varierar kraftigt mellan olika åldrar.

Med 1,4 miljoner elever utgör grund- och gymnasieskolan Sveriges största arbetsplats. En god arbetsmiljö i skolan är en förutsättning för att eleverna ska trivas och ha möjlighet att utvecklas i skolarbetet.

Verksamheten i skolan styrs av lagstiftningen i skollagen och arbetsmiljölagen. Dessa lagar ska tillsammans göra så att skolan får

en bra miljö för lärande. Förutsättningar för en god arbetsmiljö är till exempel att eleverna känner sig trygga i skolan och att ingen utsätts för mobbning. Det är också viktigt att det är lugnt både på lektionerna och i matsalen.

OFTA DELAS ARBETSMILJÖN UPP i två olika områden; fysisk och psykosocial arbetsmiljö. Med

fysisk arbetsmiljö menar man hur det ser ut i skolan, exempelvis i matsalen, klassrummet eller på toaletterna.

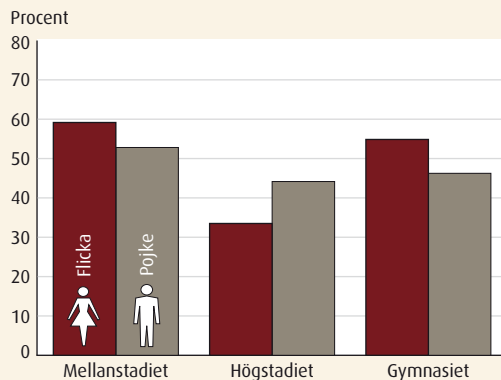
Med psykosocial arbetsmiljö menar man till exempel hur stämningen, arbetstempot och relationerna mellan människor är. Den psykosociala arbetsmiljön kan också röra frågor som mobbning och möjligheten att ha inflytande över sitt skolarbete. För att en arbetsplats ska fungera bra, krävs att de som vistas där trivs både med den fysiska och med den psykosociala arbetsmiljön.

Vad tycker då eleverna själva om skolan som arbetsplats? Inom ramen för SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) intervjuades under åren 2004 och 2005 ungefär 2 250 barn och ungdomar i åldrarna 10–18 år om sina levnadsförhållanden. En del i denna undersökning handlar om hur barn och ungdomar i mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet har det i skolan.

DE ALLRA FLESTA ELEVER, ungefär nio av tio, uppger att de känner sig trygga i skolan. Detta

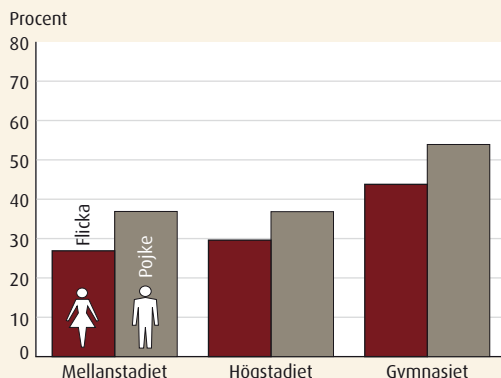
Sämst arbetsro i högstadiet

Andel elever som uppger att det brukar vara lugnt i klassrummet på lektionerna, 2004–05

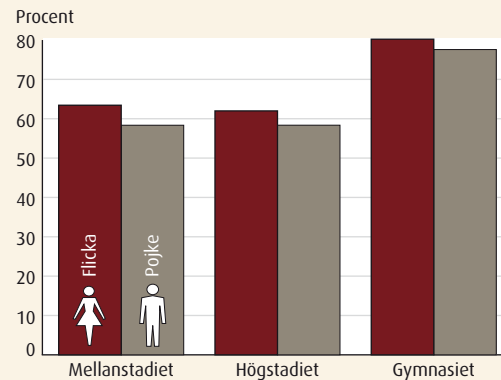
Fler pojkar än flickor anser att det är lugnt i matsalen

Andel elever som uppger att det brukar vara lugnt i skolmatsalen, 2004–05

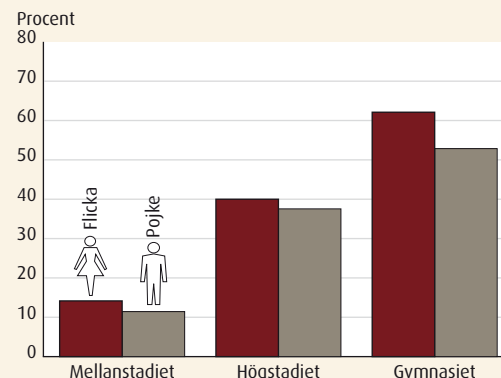
Fungerande och rena toaletter vanligast på gymnasiet

Andel elever som uppger att skolans toaletter brukar fungera och vara rena, 2004–05

Inflytandet över skolarbetet ökar med åldern

Andel elever som uppger att de kan vara med och påverka dagar för läxor och prov, 2004–05

Källa: Undersökningarna av levnadsförhållanden (Barn-ULF), SCB

för elever?

gäller både i klassrummet och på rasterna. Lika många flickor som pojkar känner sig trygga, och andelen ökar en aning med åldern så att de äldre eleverna är mer trygga än de yngre.

Yngre elever uppger i högre grad än äldre att de blir illa behandlade av andra elever i skolan, omkring 8 procent bland såväl flickor som pojkar i mellanstadiet uppger att de blir retade. Bland eleverna på gymnasiet sjunker andelarna till en procent bland flickor och 3 procent bland pojkar.

Bland eleverna på högstadiet och gymnasiet är det i stället fler som uppger att de blir orättvist eller illa behandlade av sina lärare. Bland flickorna är det 16 procent av högstadie- och gymnasieeleverna som känner sig orättvist behandlade av lärare, medan enbart 5 procent av mellanstadieflickorna känner likadant. Bland pojkarna är andelen 8–9 procent bland elever på mellanstadiet och gymnasiet, medan andelen högstadiepojkar som uppger att lärare behandlar dem illa är 14 procent.

SAMTIDIGT SOM DE FLESTA elever känner sig trygga i klassrummet anser mindre än hälften av eleverna att det brukar vara lugnt i klassrummet. Flest elever som anser att det inte är lugnt på lektionerna finns på högstadiet, där endast var tredje flicka uppger att det

brukar vara lugnt i klassrummet. På högstadiet är det fler pojkar än flickor som tycker att det är lugnt. På mellanstadiet och gymnasiet anser en större del av eleverna att det är lugnt på lektionerna. Både på mellanstadiet och på gymnasiet är det i stället fler flickor än pojkar som uppger att det brukar vara lugnt i klassrummet.

INTE HELLER I SKOLMATSALEN tycker eleverna att det är lugnt. Mindre än hälften av alla elever anser att det är lugnt i matsalen. Bland mellanstadie- och högstadieeleverna uppger endast tre av tio flickor att det är lugnt i matsalen. Bland pojkarna är det fler som menar att det är lugnt i matsalen.

Gymnasieeleverna uppger i högre utsträckning än de yngre att det är lugnt i matsalen. Även på gymnasiet är det högre siffror för pojkar än för flickor. Ungefär var femte elev uppger dessutom att det är svårt att hinna äta på lunchen. Detta gäller främst elever på högstadiet och gymnasiet, och fler flickor än pojkar.

EN ANNAN ARBETSMILJÖFRÅGA i skolan är om det finns toaletter som är rena och fungerande. Omkring sex av tio mellanstadie- och högstadieelever uppger att toaletterna fungerar och är rena. På gymnasiet är siffrorna högre, nästan åtta av tio elever anser att toaletterna är rena. I alla åldrar tycker flick-

orna i något högre utsträckning än pojkarna att de har tillgång till rena och fungerande toaletter.

BÅDE SKOLLAGEN och arbetsmiljölagen tar upp att eleverna ska ha inflytande i skolan. Eleverna ska alltså vara delaktiga både i planeringen av skolarbetet och ha möjlighet att påverka arbetsmiljön i skolan.

Andelen elever som uppger att de kan vara med och bestämma vilka dagar de ska ha läxor och prov varierar emellertid mycket beroende på elevernas ålder. Möjligheterna att påverka ökar kraftigt då eleverna blir äldre. Bland eleverna på mellanstadiet är det bara drygt en av tio som uppger att de kan vara med och bestämma vilka dagar de ska ha läxor eller prov.

På högstadiet ökar andelen till ungefär fyra av tio och bland gymnasieeleverna är det mer än hälften som uppger att de är med och bestämmer. Något fler flickor än pojkar anser att de kan vara med och bestämma och störst är skillnaderna på gymnasiet.

Vad gäller skolmiljön är det ungefär tre av tio elever som menar att de kan vara med och bestämma hur skolmiljön ska se ut. Andelen är något högre bland de yngre eleverna, men inga större skillnader finns vare sig mellan könen eller mellan elever i olika åldrar.

FÖR ATT TRIVAS PÅ EN ARBETSPLATS, för barnens del i skolan, är det viktigt att arbetsmiljön är bra. Dessutom är en god arbetsmiljö också en förutsättning för lärandet. Att ha arbetsro i klassrummet samt tillgång till rena och fräscha toaletter är något som borde vara en självklarhet på varje arbets-

plats. Troligen är det få vuxna som skulle vilja arbeta i en miljö där detta saknas.

Källor:

Undersökningarna av levnadsförhållanden (Barn-ULF), år 2004–2005, SCB

Arbetsmiljöverket
www.av.se/teman/skolan

Barnombudsmannen,
"Vill man gå på toa ligger man illa till" Om arbetsmiljön i skolan
BR 2006:01

Om undersökningen

Uppgifterna om elevernas syn på skolan är hämtade från SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (Barn-ULF) åren 2004 och 2005. Totalt har 2 250 barn och ungdomar i åldrarna 10–18 år intervjuats om sina levnadsförhållanden.

Det finns också andra undersökningar som behandlar skolan och hur den fungerar som arbetsplats för elever. Exempelvis kan nämnas Skolverkets undersökning Attityder till skolan (2006) och Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan (2003), se www.skolverket.se.

FAKTA

Författare

Anna Nyman
arbetar med social välfärdstatistik vid SCB,
tfn: 08-506 945 94
e-post:
anna.nyman@scb.se

Sverigefödda ungdomar med utländsk

Flytten hemifrån är ett viktigt steg mot vuxenlivet. När den sker skiljer sig kraftigt åt mellan olika grupper. Ungdomar med svensk bakgrund flyttar hemifrån tidigare än unga med utländsk bakgrund. Kvinnor flyttar tidigare än män och ungdomar från glesbygd och mindre städer flyttar tidigare än storstadsungdomar.

De flesta flyttar hemifrån i 20-årsåldern, ofta i samband med studier eller arbete efter gymnasiet. Kvinnor lämnar i genomsnitt föräldrahemmet ett år tidigare än män. Bland ungdomar födda 1980 var medianåldern vid första flytten hemifrån 20,6 år för kvinnor och 21,6 år för män.

UNGDOMAR MED UTLÄNSK bakgrund flyttar hemifrån senare än de med svensk bakgrund. Det är främst ungdomar som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar som utmärker sig med en senare flytt hemifrån. Skillnaderna är större bland män än bland kvinnor. Män med två utrikes födda föräldrar flyttar i genomsnitt hemifrån 1,5 år senare än män med svensk bakgrund. Bland kvinnorna är skillnaden knappt ett år.

Medianåldern vid första flytten hemifrån är speciellt hög för ungdomar födda i Sverige med turkisk eller grekisk bakgrund. Turkiet och Grekland är två av de fem

största ursprungsländerna för personer med två utrikes födda föräldrar. Den största gruppen bland dem som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar är dock personer med finsk bakgrund. De skiljer sig inte nämnvärt ifrån de med svensk bakgrund när det gäller medianåldern för flytten hemifrån.

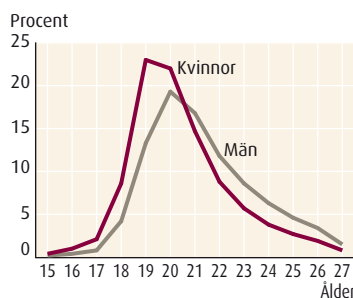
Även de som själva är födda utomlands flyttar hemifrån markant senare än de med svensk bakgrund. Här är skillnaden omkring ett halvår. De vanligaste ursprungsländerna i denna grupp är Iran och länderna i det forna Jugoslavien. Många är också födda i Polen, Libanon och Chile. Ungdomar som själva är födda utomlands flyttar dock hemifrån tidigare än ungdomar som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar.

EN UPPDELNING av Sveriges kommuner i tre grupper visar även stora regionala skillnader i ungdomars utflyttningsmönster. Medianåldern vid första flytten hemifrån bland kvinnor i storstäder och förorter är 21,3 år, vilket är nästan ett år högre än bland kvinnor i större städer. I övriga delar av landet lämnar kvinnorna föräldrahemmet ännu något tidigare.

Bland män är skillnaderna stora också mellan storstäder och förortskommuner. Män i förorter bor i genomsnitt kvar längst i föräldrahemmet. Medianåldern vid

Kvinnor flyttar hemifrån tidigare än män

Första flytten hemifrån, andel som flyttar hemifrån vid en viss ålder. Personer födda 1980

Bland kvinnor är flytten hemifrån starkt koncentrerad till åldrarna omkring 20 år. Närmare hälften av kvinnorna födda 1980 lämnade föräldrahemmet vid 19 eller 20 års ålder.

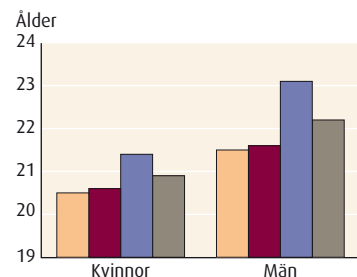
Männen har ett mer utbrett flyttmönster. En lägre andel flyttar hemifrån tidigt och en högre andel flyttar i åldrarna över 21. Vid 27 års ålder hade nästan 96 procent av kvinnorna och 91 procent av männen flyttat hemifrån.

första flytten hemifrån är 22,9 år för denna grupp, vilket är ungefär ett halvår senare än för män i storstadskommuner. Utanför storstäder och förorter är skillnaderna förhållandevis små bland männen. Medianåldern bland män vid flytt hemifrån är drygt 21 år i övriga Sverige.

Bostadsbristen i storstäderna bidrar sannolikt till att storstadsungdomar bor kvar längre i föräldrahemmet. Utbildningsmöjligheterna på hemorten kan troligen också förklara en del av skillnaderna mellan olika delar av landet.

MEN DE REGIONALA skillnaderna kan även förklaras av att andelen ungdomar med utländsk bakgrund varierar kraftigt mellan olika delar av landet. Av de ungdomar som undersöks här är knappt 13 procent födda utomlands eller födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar. I storstäderna

Medianålder vid första flytten hemifrån efter bakgrund. Personer födda 1980

- Född i Sverige med två sverigefödda föräldrar
- Född i Sverige med en utrikes född förälder
- Född i Sverige med två utrikes födda föräldrar
- Född utomlands

Ungdomar med svensk bakgrund flyttar hemifrån tidigare än de med utländsk bakgrund. Det är främst de som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar som utmärker sig med en senare flytt hemifrån.

och deras förorter utgör denna grupp nästan 20 procent medan den är lägre än riksgenomsnittet i övriga landet. I de större städerna är andelen omkring 11 procent och i övriga delar av landet har 8 procent av ungdomarna utländsk bakgrund.

De regionala skillnaderna är större bland ungdomar med utländsk bakgrund än bland ungdomar med svensk bakgrund. Störst är skillnaderna bland unga som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar. Det är framför allt de som bor i storstäder och förorter som lämnar föräldrahemmet senare jämfört med övriga grupper. Både kvinnor och män med två utrikes födda föräldrar flyttar hemifrån mer än ett år senare än ungdomar med annan bakgrund. I större städer och i övriga riket är skillnaderna mellan personer med olika bakgrund bara omkring ett halvår.

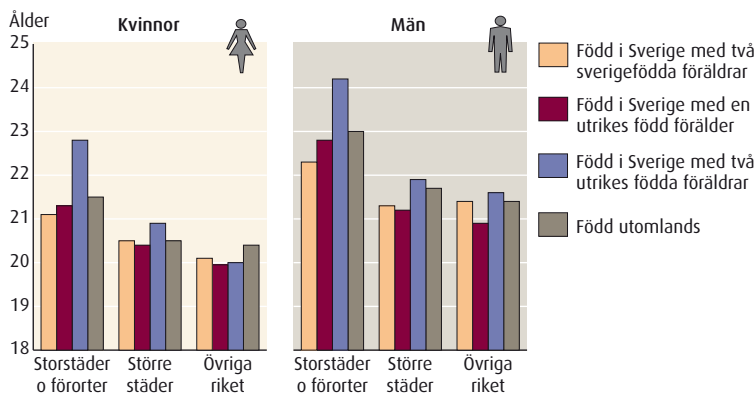

Foto: Lena Blåsjö-Jansson, SCB

bakgrund flyttar hemifrån sist

Stora regionala skillnader

Medianålder vid första flytten hemifrån efter bakgrund och region. Personer födda 1980

Ungdomar i storstäder och förorter flyttar i allmänhet hemifrån senare än ungdomar i övriga landet. De regionala skillnaderna är större bland ungdomar med utländsk bakgrund än bland unga med svensk bakgrund. De som i genomsnitt bor kvar i föräldrahemmet längst är ungdomar i storstäder och förorter som är födda i Sverige men har två utrikes födda föräldrar. I denna grupp är medianåldern vid första flytten hemifrån nästan 23 år bland kvinnor och över 24 år bland män.

Om undersökningen

Datamaterialet som använts i denna studie bygger på registerdata över personer födda 1980. I materialet ingår individer födda i Sverige eller invandrade före 15 års ålder. De har följts till och med den 31 december 2007.

Resultaten bygger endast på registrerade flyttningar eftersom enbart registerdata har använts vid analysen. Då många ungdomar inte anmäler flyttningar till folkbokföringen överskattas medianåldern vid första flytten hemifrån. I jämförelse med olika urvalsundersökningar har den faktiska medianåldern vid första flytten hemifrån visat sig vara ungefär ett år lägre än vad som framkommer av registerdata. Det är också möjligt att vissa grupper är mindre benägna än andra att anmäla en flytt, exempelvis personer i storstäder. Skillnaderna mellan olika grupper kan därför vara mindre än vad som redovisas här. Flyttmönstren är dock så tydliga att de ändå bör gälla.

Kommungruppsindelningen bygger på Sveriges Kommuner och Landstings indelning av kommuner.

Lästips

I slutet av året publiceras ytterligare resultat från denna studie i serien "Demografiska rapporter".

Välfärd nr 2006:3 "Boendeort avgör när man flyttar hemifrån"

Författare

Karin Lundström

arbetar med demografisk analys vid SCB.
tfn: 08-506 941 87
e-post: karin.lundstrom@scb.se

KOMMENTAR

Äldreomsorgens kostnader minskar

I förra numret av Välfärd (nr 2 2008) drogs slutsatsen i en artikel att "äldreomsorgen kostar alltmer". Diagrammet som presenterades avsåg dock kostnader i löpande priser för vård och omsorg till både äldre och personer med funktionsnedsättningar. Kommunens kostnader för äldreomsorgen totalt och per äldre har båda minskat i fasta priser sedan 2002*.

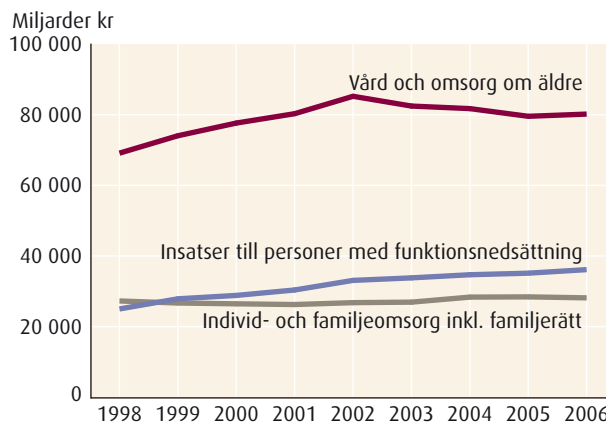
Kommunernas kostnader för äldreomsorg uppgick 2006 till 80 miljarder kronor. Mellan 1998–2002 ökade kostnaderna för äldreomsorgen men har sedan dess minskat och är nu på samma nivå som 2001. Det är framförallt kostnaderna för särskilt boende som minskat medan kostnaderna för ordinärt boende har ökat. Hur antalet äldre i befolkningen för-

ändras påverkar naturligtvis kostnaderna för äldreomsorgen. Antalet personer som var 65 år eller äldre minskade mellan 1998–2001 men ökade sedan fram till 2006. Det innebär att kommunernas kostnader per äldre också har minskat från 2002 och framåt. Kommunernas kostnader för insatser till personer med funktionsnedsättning har däremot ökat medan de för individ- och familjeomsorg har varit relativt konstanta i fasta priser.

Socialstyrelsen
Matilda Hansson
Ekonomiska sekretariatet
Lennart Johansson
Äldreheten

Kostnaden för äldreomsorg minskar

Kostnad för socialtjänstens verksamheter, 2006 års priser

*Begreppet "kostnad" används på olika sätt i nationalekonomi och företagsekonomi. Inom nationalekonomi betecknar "kostnad" värdet av de resurser (produktionsfaktorer) som krävs för att framställa en vara eller

tjänst. Värdena bestäms efter vad de kan producera i bästa alternativa användning. Inom företagsekonomi bestäms "kostnaden" av företagets utgifter för resurser.

Foto: Anders Tukler

Anhöriginvandrarerna och deras familjer

Anhöriginvandringen utgör en stor del av den totala invandringen. Sedan 2000 har mer än hälften av alla utomnordiska invandrade kommit av just familjeskäl, det vill säga återförenats med sina familjer eller bildat en ny familj. I en studie vid SCB konstateras att till 100 invandrade personer 1997 kom under de följande nio åren 15 personer som anhöriginvandrare till Sverige. Anhöriginvandringen är stor till personer som invandrar av humanitära skäl eller som flyktingar.

Under 2006 invandrade totalt 96 000 personer till Sverige. Av dessa var närmare 70 000 utomnordiska medborgare. Omkring 28 000 eller 40 procent av de utomnordiska invandrarna var anhöriginvandrare.

Eftersom man inte behöver något uppehållstillstånd för att flytta från ett nordiskt land till Sverige, finns det inga uppgifter om anledningen till invandringen för de drygt 26 000 nordiska medborgarna. Även för EU-medborgare, som numera inte behöver något uppehållstillstånd, saknas ofta informationen om anledningen till invandring.

I gruppen anhöriginvandrare fanns 2006 fler kvinnor än män. De flesta som invandrade av

familjeskäl var antingen barn, under 18 år, eller i de familjebildande åldrarna. Endast ett fåtal var äldre än 65 år.

NÄRMARE 21 000 HUSHÅLL i Sverige tog emot anhöriginvandrare 2006. Totalt bodde runt 48 000 personer i ett hushåll där någon invandrat under år 2006 på grund av familjeskäl.

Det finns många barn i hushållen som tog emot anhöriginvandrare. Det är naturligt eftersom det rör sig om människor som kommit till Sverige antingen för att förenas med sin familj eller för att bilda familj. År 2006 bodde i hushållen drygt 12 000 barn som hade återförenats med delar av sin familj och

Många invandrar av familjeskäl Invandring 2006

	Totalt	Kvinnor	Män
Utomnordiska medborgare	69 700	32 700	37 000
anhöriginvandrare	27 700	16 500	11 200
humanitära grunder	17 700	7 100	10 600
skyddsbehov, flyktingar	5 600	2 400	3 200
arbete	6 600	1 900	4 700
studier	4 100	1 300	2 800
övrigt/uppgift saknas	7 900	3 500	4 400
Nordiska medborgare	26 000	12 300	13 700
Total invandring	95 700	45 000	50 700

Omkring 40 procent av de utomnordiska invandrarna 2006 flyttade till Sverige av familjeskäl, som anhöriginvandrare. Fler kvinnor än män kom som anhöriginvandrare.

Vilka kan få uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning?

FAKTA

Medborgare i ett land utanför EU/ESS har **rätt** att få uppehållstillstånd om man är gift, ingått registrerat partnerskap eller är sambo med någon som bor i Sverige. Barn under 18 år har rätt att återförenas med sina föräldrar.

Man **kan** få uppehållstillstånd om man planerar att gifta sig, ingå registrerat partnerskap eller bli sambo med någon som bor i Sverige. Man kan också i undantagsfall få uppehållstillstånd om man har bott tillsammans i hemlandet med släktingen som nu är bosatt i Sverige. Denna kategori omfattar bland annat barn över 18 år och föräldrar till den som är bosatt i Sverige.

Adoptivbarn hör till gruppen med familjeanknytning, men de ingår inte i SCB:s studie av anhöriginvandring.

Medborgare i EU/ESS har uppehållsrätt för sig och sin familj i Sverige om de har arbete, studerar eller har tillräckliga medel för att klara sin försörjning.

1 600 barn som fötts under året. Runt 60 procent av barnen invandrade under året och övriga fanns i Sverige.

Många av mottagarna har själva tidigare invandrat. Närmare 16 000 personer, drygt 75 procent, av mottagarna hade själva invandrat. Nästan hälften hade invandrat de senaste två åren. Den statistiskt sett vanligaste mottagaren var en 43-årig man som tidigare invandrat och fått uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov eller av humanitära skäl.

FÖR ATT UPSKATTA STORLEKEN på följdinvandringen framåt i tiden kan man följa kohorter av invandrade och se hur många andra personer som invandrar under efterföljande år och bildar familj eller återförenas med någon i kohorten.

Som exempel invandrade drygt 43 000 personer år 1997. Ett år senare invandrade 2 300 personer och bildade familj eller återförenades med någon av dem som invandrade 1997. Nio år senare, det vill säga 2006, hade sammanlagt 6 300 personer invandrat och under sitt första år i Sverige bildat familj eller återförenats med någon av personerna som invand-

rade 1997. Med andra ord hade det efter nio år kommit 14,5 anhängiga till 100 personer som invandrade år 1997.

På liknande sätt har SCB följt kohorter av personer som invandrat till Sverige mellan 1997 och 2005. Man har sedan för varje år fram till och med 2006 undersökt vilka personer de bor tillsammans med och framför allt om de bor med en nyinvandrad person.

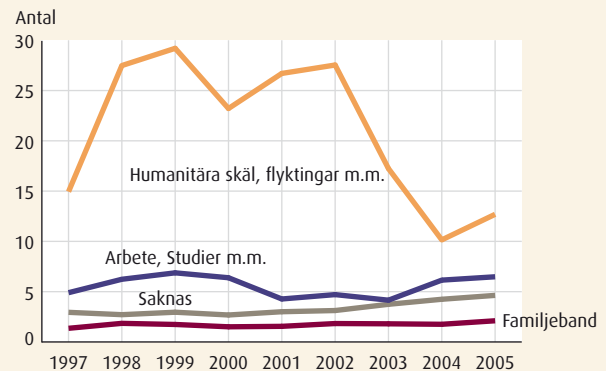
DET KOMMER FLER ANHÖRIGA till en man än till en kvinna. I de mönster som framträder visar det sig att det kom 19 anhängiga till 100 män som invandrat 1997 medan 10 anhängiga togs emot av 100 kvinnor. För alla invandringskohorter som har undersökts kom det fler anhängiga till män än till kvinnor.

De flesta invandrade återförenas med anhängiga eller bildar familj året efter invandringen till Sverige. Därefter minskar anhängiginvandringen snabbt med åren. I analysen av följdinvandring har man inte inkluderat de anhängiga som kommer samma år som mottagaren, vilket är vanligt.

Personer som sökt sig till Sverige av humanitära skäl eller kommit som flyktingar tar emot

Anhängiginvandringen stor till flyktingar och personer som invandrat av humanitära skäl

Antal anhängiginvandrare till 100 tidigare invandrade, ett år efter att mottagaren kom till Sverige. Efter mottagarens invandringsår och grund för bosättning

För 100 personer som invandrat 1997 av humanitära skäl eller som flyktingar, kom under påföljande år runt 15 anhängiga. 100 personer som invandrade 1997 på grund av arbete eller studier tog året efter emot 5 anhängiga.

flest anhängiga. Det är inte förvånande eftersom familjemedlemmar i denna grupp ofta kan ha svårt att flytta vid samma tillfälle. Många lyckas återförenas först efter något eller några år i Sverige.

Efter nio år har det skett en följdinvandring av 29,5 personer till 100 personer som invandrade 1997, av humanitära skäl eller som flyktingar. Denna nivå kan dock variera från år till år. 100 personer som invandrade 2002 av humanitära skäl, har efter fyra år resulterat i en följdinvandring av 50,8 nya familjemedlemmar.

NIVÅN PÅ ANHÖRIGINVANDRINGEN varierar från år till år, beroende bland annat på vilka förhållanden som råder i de olika ursprungsländerna och att olika länder dominerar invandringen olika år.

År 2004 och 2005 minskade den totala invandringen från Irak tillfälligt och speciellt under 2004 invandrade mycket få irakier av humanitära skäl eller som flyktingar. Mönstret ändrades och de flesta med skyddsbehov kom detta år från andra länder och i större utsträckning tillsammans med hela eller delar av sin familj än under tidigare år. För personer

SCB:s studie baseras på registret över totalbefolkningen (RTB), där familjesituationen för anhängiginvandrare undersöks. En begränsning är att det inte går att koppla samman två personer som bor tillsammans utan att vara gifta eller ha gemensamma barn.

Lästips

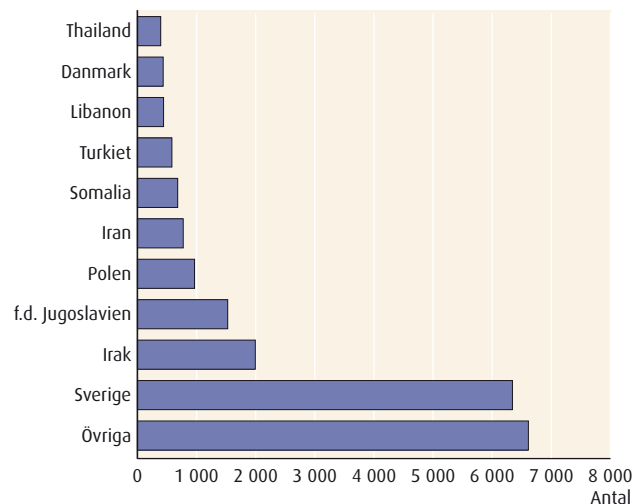
I slutet av året publiceras ytterligare resultat från denna studie i serien "Demografiska rapporter"

Beskrivning av Sveriges befolkning 2006, SCB

som tidigare invandrat av andra skäl, till exempel på grund av arbete eller studier eller som själva kommit som anhängiga, råder det inte samma variationer mellan åren i mottagandet av familjemedlemmar.

Mottagarna ofta födda i Sverige

De vanligaste födelseländerna för anknätningspersoner till anhängiginvandrare, 2006

Sverige var det vanligaste födelselandet bland mottagarna av invandrande anhängiga. I hushållen fanns närmare 1 600 barn som fötts efter att mamman invandrat till Sverige. Dessa barn ingår inte i sammanställningen.

Författare

Lena Lundkvist arbetar med demografisk analys vid SCB
tfn: 08-506 946 78
e-post: lena.lundkvist@scb.se

En av tre föräldrar upplever inte balans i livet

Var tredje mamma respektive pappa upplever sällan eller aldrig balans mellan arbete och familjeliv. Föräldrar med barn i åldern 3–6 år, ensamstående föräldrar och högt utbildade kvinnor upplever balans i mindre utsträckning än andra föräldrar. Föräldrar med färre arbetstimmar och äldre barn känner däremot balans i högre grad än andra föräldrar. Män har dessutom större chans att uppleva balans än kvinnor.

I en rapport från Försäkringskassan studeras hur olika barn- och arbetsrelaterade faktorer påverkar föräldrarnas balans i vardagslivet. Rapporten baseras på data från undersökningen "Tid och pengar". I denna undersökning fick föräldrar bland annat besvara hur ofta de upplever balans mellan arbete, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och fritid.

MÅNGA FÖRÄLDRAR UPPLEVER att det kan vara svårt att få tiden att räcka till. Nästan 36 procent av mammorna och 31 procent av papporna i undersökningen uppger att de aldrig eller sällan upplever balans mellan arbete och familjeliv. Av dessa uppger 11 procent av mammorna och 8 procent av papporna att de aldrig upplever balans i vardagslivet.

Antalet barn visar inget samband med i vilken utsträckning föräldrarna känner balans, men

däremot har det yngsta barnets ålder en signifikant påverkan på balansen. Både mammor och pappor med ett yngsta barn i åldern 7–10 år upplever i högre grad balans än föräldrar med ett yngsta barn i åldern 3–6 år. Resultatet kan förklaras med att barn i högre ålder i större utsträckning klarar sig på egen hand än yngre barn. Därmed binds inte lika mycket av föräldrarnas tid upp i omvårdnad.

Det finns inget signifikant samband mellan att ha ett yngsta barn i åldern 0–2 år och föräldrarnas självupplevda balans. Denna ålder sammanfaller till viss del med den tid då föräldrarna tar ut föräldraledighet. Resultaten visar att föräldralediga kvinnor har dubbelt så stor chans att uppleva balans än kvinnor som arbetar hel- eller övertid. Bland männen fanns det så få pappor i föräldraledighet att en undersök-

ningsgrupp inte var möjlig att göra.

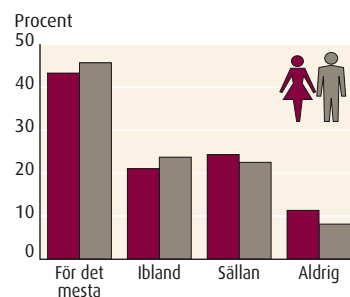
BLAND DE ARBETSRELATERADE faktorerna undersöks hur antalet arbetstimmar och flexibiliteten i arbetet påverkar föräldrarnas upplevelse av balans i vardagslivet. Resultaten från studien visar att föräldrar med färre arbetstimmar i högre grad upplever balans. Flexibiliteten i arbetet visar dock ingen signifikant påverkan på föräldrarnas upplevelse av balans.

Vid analysen delades föräldrarna in i två grupper efter hur mycket de arbetade. För mammor ingick deltidsarbetande i gruppen "färre arbetstimmar" och hel- eller övertidsarbetande i gruppen "fler arbetstimmar". Detta på grund av att det fanns så få mammor i undersökningen som arbetade övertid att en egen undersökningsgrupp inte var möjlig. Resultaten visar att mammor med färre arbetstimmar (deltidsarbetande) har nästan dubbelt så stor chans att uppleva balans än mammor som arbetar fler timmar (hel- eller övertid).

Liksom det fanns för få mammor som arbetade övertid för att utgöra en egen undersökningsgrupp fanns det för få pappor som arbetade deltid för att undersöka gruppen separat. Vid analyserna av papporna ingick därför del- eller heltidsarbetande i gruppen "färre arbetstimmar" och de pappor som arbetade övertid hörde till gruppen "fler arbetstimmar". Resultaten visar att pappor med färre arbetstimmar (del- eller heltid) har omkring 40 procent större chans att uppleva balans än pappor som arbetar övertid.

En av tio upplever aldrig balans

Tänk dig en normal vecka som ska fyllas med arbete, studier, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och egen fritid. Anser du dig ha bra balans mellan alla områden? 2003

Endast knappt hälften av mammorna respektive papporna anger att de för det mesta upplever balans mellan arbete och familjeliv. Drygt 11 procent av mammorna och 8 procent av papporna upplever aldrig balans i vardagslivet.

Även faktorer som till exempel inkomst, utbildning och huruvida föräldrarna lever i par eller som ensamstående kan tänkas påverka upplevelsen av balans. Inget samband påvisas dock mellan föräldrarnas inkomst och deras upplevelse av balans. Det finns dock fog att tro att inkomsten kan ha en viss påverkan. I "Tid och pengar" framkommer det nämligen att 16 procent av mammorna respektive papporna anser att en bättre ekonomi skulle leda till bättre balans mellan områdena arbete, tid med barn, tid med partner, hushållsarbete och fritid.

BLAND MAMMORNA tycks utbildningsnivån ha en stor betydelse för balansen. Mammor med eftergymnasial utbildning har omkring 40 procent mindre chans

Om undersökningen

Analyserna bygger på Försäkringskassans datamaterial "Tid och pengar", som på uppdrag av dåvarande RFV samlades in av SCB år 2003. Totalt ingår drygt 3 000 individer i studien. Förutom de intervjuades svar finns även registerdata från SCB och RFV över bland annat föräldrarnas inkomster och utbildning.

Lästips

Man borde införa 35-timmars dygn. Då skulle man hinna med allting. – En kvantitativ studie av föräldrars självupplevda balans i vardagen, Working Papers in Social Insurance 2008:2, Försäkringskassan, Anna-Karin Nylin

Om föräldrars tidspress – orsaker och förändringsmöjligheter. En analys baserad på Statistiska centralbyråns tidsdata, Forskningsrapport nr 139, Sociologiska institutionen, Göteborgs universitet, Jörgen Larsson, 2007.

att uppleva balans än mammor med förgymnasial eller gymnasial utbildning. Omkring 30 procent av mammorna med eftergymnasial utbildning arbetar hel- eller övertid. Detta är en något högre andel än bland mammor med förgymnasial eller gymnasial utbildning.

Det kan tänkas att mammor med hög utbildningsnivå är inriktade på att göra karriär och därför har längre arbetstid än andra mammor. I förlängningen kan detta försämra balansen då de inte har lika mycket tid till familjen. Kanhända är det också så att utbildning speglar typen av jobb. På olika arbetsplatser finns det olika förväntningar och på arbeten som kräver en högre utbildning kanske kvinnorna förväntas att klara av och hinna med mer än vad de i själva verket gör.

Det är inte särskilt förvånande att resultaten visar att både ensamstående mammor och pappor har mindre chans att uppleva balans. Bland många ensamstående är föräldra- och förvärvsarbetsbördan tung då dessa inte har möjlighet till samma stöd som sammanboende föräldrar kan ge varandra.

NU UPPLEVER LÅNGT IFRÅN alla föräldrar obalans i vardagen och många gånger kan flera sociala roller leda till ett större välmående. Att ha flera olika roller skapar sociala resurser som gör det möjligt för en individ att finna tillfredsställelse och stöd inom ett område av livet om man har problem inom ett annat område. För

just förvärvsarbetande föräldrar kan inkomsten som arbetet ger ge en känsla av ökad kontroll.

Nyckeln till balansen mellan arbete och familjeliv tycks ligga i att inte ha alltför tunga roller. Med en minskad arbetstid kan föräldrar behålla de sociala resurserna och den ökade kontrollen ett förvärvsarbete ger utan att lida av den stress och obalans många föräldrar tycks känna vid hel- och övertidsarbete. Utmaningen ligger i att minska tidspressen och öka balansen utan att det sker på bekostnad av jämställdheten mellan könen. Kanske är det som en förälder från undersökningen "Tid och pengar" säger: "Man borde införa 35-timmars dygn. Då skulle man hinna med allting". ●

Man borde införa 35-timmars dygn

Foto: Lena Bläsjö-Jansson, SCB

Föräldrar med barn i åldern 3-6 år, ensamstående föräldrar och högt utbildade kvinnor upplever balans i mindre utsträckning än andra föräldrar.

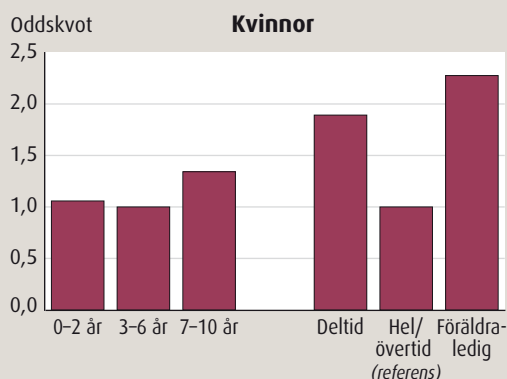
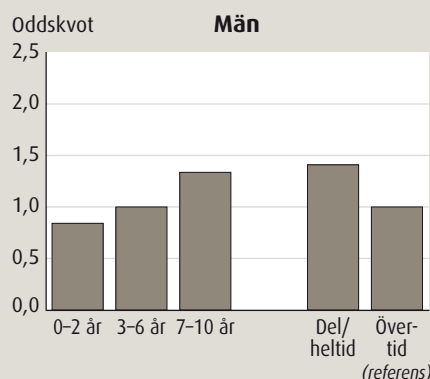

Författare

Anna-Karin Nylin arbetar med befolkningsstatistik vid SCB
tfn: 019-17 67 31
e-post: anna-karin.nylin@scb.se

Samband mellan arbetstidens längd och upplevd balans i livet

Påverkan av yngsta barnets ålder samt arbetstidens längd på föräldrarnas självupplevda balans. Oddskvoter för män och kvinnor, 2003

Föräldrar med kortare arbetstid har större chans att uppleva balans i vardagslivet. Även föräldralediga kvinnor och föräldrar med äldre barn upplever balans i större utsträckning än andra föräldrar.

UPPGIFTERNA I DIAGRAMMET bygger på logistisk regression (oddskvoter) och avser mammor och pappor med barn födda 1993 och 1999.

Regressionsanalysen visar vilken effekt en viss faktor har när alla andra faktorer hålls konstanta. En oddskvot över 1 innebär större chans att uppleva balans jämfört med referensgruppen och en oddskvot mindre än 1 innebär undererrisk.

För att undersöka vilka föräldrar som upplever mer och mindre balans utgör föräldrarna som svarat att de för det mesta upplever bra balans en undersökningsgrupp. Föräldrarna som svarat att de ibland, sällan eller aldrig upplever god balans utgör undersökningsgruppen som upplever mindre balans. I den fullständiga modellen undersöks även bland annat antalet barn, partners arbetstid, flexibelt arbete och partners flexibla arbete.

Ny utformning av SCB:s VÄLFÄRDSMÄTNINGAR

Sedan mitten av 1970-talet gör Statistiska centralbyrån varje år en undersökning om hur vi lever i Sverige, Undersökningen av levnadsförhållanden (ULF). Den är en viktig källa för att följa välfärdsutvecklingen och för den debatt som förs i pressen och bland politiker och forskare, men också i hemmen och på arbetsplatser – den debatt som handlar om hur samhället kan förändras och förbättras.

Mycket har hänt i samhället sedan undersökningen startade och behoven av mer och/eller ny statistik har framförts i olika sammanhang. En viktig faktor är inte minst att Sverige blev medlem i EU 1995 och därefter har stora förändringar skett inom många områden i det svenska samhället. För att kunna följa utvecklingen av dessa förändringar påtalas ofta vikten av jämförbar statistik inom unionen.

ALLT SEDAN INTRÄDE I EU har krav ställts på jämförelse och anpassning, harmonisering, av den svenska statistiken inom alla statistikområden. Detta gäller såväl den ekonomiska statistiken som arbetsmarknadsstatistiken, utbildningsstatistiken och miljöstatistiken. Också inom välfärdsområdet har behovet av harmonisering uppkommit genom utvecklingen av den EU-gemensamma undersökningen, Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC), som genomförs parallellt med ULF sedan 2004. De senaste åren har därför även ULF

genomgått en harmonisering och integrering med EU-SILC så att vi från och med 2008 har en enda EU-anpassad undersökning av levnadsförhållanden som ska kunna svara upp mot de krav som ställs från EU samtidigt som nationella intressen bevakas.

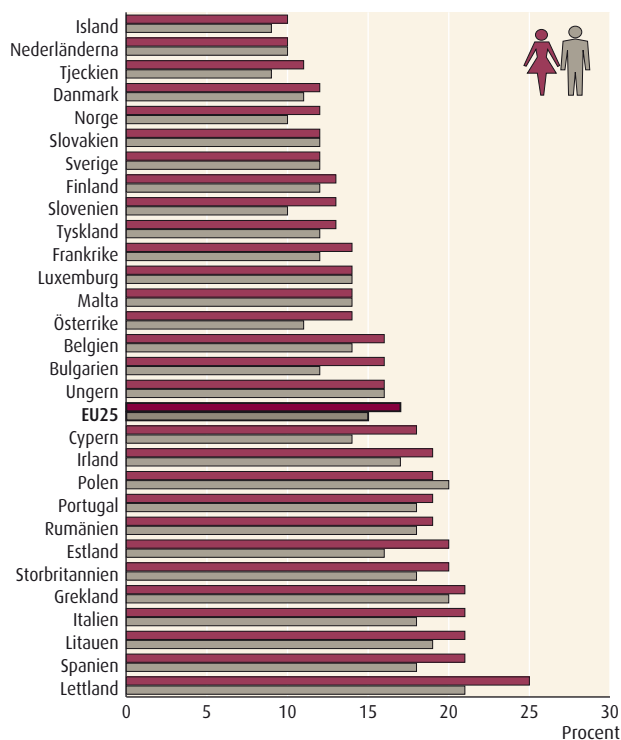
Vägledande för arbetet har varit den EU-förordning som styr vad som ska omfattas och hur undersökningen ska genomföras, men omsorg har också lagts vid att belysa specifika svenska förhållanden.

Den huvudsakliga förändringen utgörs av införandet av en omarbetad blankett för att bättre mäta och redovisa levnadsförhållanden ur ett europeiskt perspektiv. Intervjuerna sker i huvudsak fortfarande via telefon.

Innehållsmässigt omfattar ULF i dag i stort sett samma komponenter som tidigare, det vill säga Arbetsmiljö, Boendeförhållanden, Ekonomi, Fritid, Hälsa, Politiska resurser, Sociala relationer, Sysselsättning och arbetstider, Trygghet och säkerhet samt Utbildning. Det enda som saknas i 2008 års undersökning är Transporter och kommunikationer. Denna komponent kommer att kunna beredas utrymmer från och med 2009 års undersökning. Såväl ULF som EU-SILC omfattar studier av ett tvärsnitt av befolkningen och panelstudier,

Större andel fattiga kvinnor än fattiga män i de flesta EU-länder

Risk för fattigdom efter transfereringar 2006. Rangordning efter andel kvinnor

I de flesta EU-länder är andelen fattiga kvinnor större än andelen fattiga män. De nordiska länderna tillsammans med Nederländerna, Tjeckien och Slovakien har en liten andel fattiga jämfört med Italien, Litauen, Spanien, Grekland och Lettland.

Källa: EU-SILC 2006. Uppgifterna för Bulgarien och Rumänien är från nationella källor.

det vill säga att man återkommande följer personers levnadsförhållanden. En samordning av panelerna har kunnat ske så att båda varianterna behålls.

ANVÄNDNINGEN av välfärdsstatistiken inom EU fokuserar än så länge framför allt på sysselsättning och social trygghet. I Välfärd nr 3, 2004 beskrevs de indikatorer som EU tagit fram för att följa

utvecklingen och som baseras på data från medlemsländernas välfärdsundersökningar, de så kallade Laeken-indikatorerna. De är fortfarande aktuella men kompletteras emellanåt med nya indikatorer. Ett exempel på en av Laeken-indikatorerna visas i diagrammet.

FAKTA

Risk för fattigdom definieras som att hushållets disponibla inkomst per konsumtionsenhet är under 60 procent av den nationella medianinkomsten.

MÅNGA HAR UNDER senare år efterlyst statistik över barns och ungdomars levnadsvillkor. Barn får sällan själva komma till tals i statistiska undersökningar, men genom att studera även deras levnadsförhållanden kan beskrivningen av välfärdsutvecklingen för alla som bor i landet förbättras. Statistiska centralbyrån har under en rad år sedan 2001 haft i uppdrag, inledningsvis av Socialforskningsinstitutet (SOFI) vid Stockholms universitet och från 2004 av Socialdepartementet, att intervjua barn i åldrarna 10–18 år om deras levnadsförhållanden (Barn-ULF). SCB har från och med 2008 fått ansvaret för undersökningen som sker i anslutning

till ordinarie ULF. Det är således barn till personer som ingår i ordinarie ULF som intervjuas vilket ger information om både barnets familj och om barnets egna levnadsförhållanden. För närvarande pågår en översyn av innehållet i frågeformuläret tillsammans med myndigheter och organisationer som arbetar med frågor om barn och ungdomar. Syftet är att under 2009 ha en omarbetad och aktuell version av frågeformuläret.

I publikationen Barns hälsa finns resultat från undersökningarna 2004 och 2005. Ett exempel från den publikationen ges i tabellen. ●

Pojkar ser mer positivt på sig själva än vad flickor gör

Indikatorer på psykiskt välbefinnande och brist på välbefinnande hos barn i åldrarna 10–18 år, 2004–2005. Andel (%)

	Flickor Stämmer precis	Stämmer inte alls	Pojkar Stämmer precis	Stämmer inte alls
Jag är nästan alltid på gott humör	41	0	40	1
Jag orkar göra mycket	40	1	48	2
För det mesta är jag nöjd med mig själv	43	4	56	1
Alla tre indikatorerna	14	0	21	0
Någon av de tre	70	5	77	3

Omkring 40 procent av flickorna och cirka 50 procent av pojkarna anser att de indikatorer som tyder på gott psykiskt välbefinnande stämmer precis in på dem själva. Endast någon enstaka procent anser inte alls att de olika positiva påståendena stämmer in.

Fler pojkar än flickor är nöjda med sig själva.

Foto: Åsa Westlund, SCB

Författare

Eivor Höglund Dávila är chef vid enheten för social välfärdsstatistik vid SCB, tfn: 08-506 945 56 e-post: eivor.hoglund@scb.se

Hjärt- och kärlsjukdomar vanligaste dödsorsaken

Drygt 91 000 personer dog i Sverige 2006. Två tredjedelar av dem var 75 år eller äldre. Den vanligaste dödsorsaken var hjärt- och kärlsjukdomar. Ungefär 42 procent av de avlidna hade hjärt- och kärlsjukdom som underliggande dödsorsak. Tumörer är den näst vanligaste dödsorsaken med 23 procent av dödsfallen bland kvinnor och 27 procent bland män.

Lungcancer har gått om bröstcancer som den vanligaste cancerformen som kvinnor dör i och kvinnorna närmar sig männens nivå. Prostatacancer är den vanligaste cancerformen som män dör i. Den totala dödligheten i tumorsjukdomar ligger på en rätt konstant nivå.

Källa: Socialstyrelsen
www.socialstyrelsen.se

SCB-siffran

28 000 kr
män
23 500 kr
kvinnor

Den genomsnittliga månadslönen omräknad till heltid och sett till samtliga sektorer var 28 000 kronor för män och 23 500 kronor för kvinnor år 2007.

I lönedatabasen på SCB:s webbplats hittar du information om lönen för vissa yrkesgrupper. Statistiken är uppdelad efter kön kombinerad med utbildningsgrupp, åldersgrupp eller sektor.

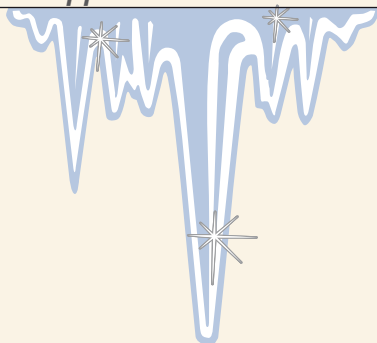
Källa: SCB

Köldrekord i Vuoggatjålme i Lappland

På SMHI:s klimatmodelleringsenhet, Rossby Centre, görs analyser för att se om extrema väderhändelser kan förväntas öka eller minska. Generellt sett för Sverige visar klimatscenerierna en minskning av antalet frostdagar. Andelen riktigt kalla dagar minskar främst i norra Sverige, medan antalet dagar med högsommarvärme och förekomsten av tropiska nätter ökar i kustområdena i södra Sverige. Häftiga regn ökar i hela landet. Studierna hittills visar inte entydigt stora förändringar i kraftiga vindar.

Temperaturrekord

Den lägsta temperatur som har uppmätts i Sverige är $-52,6^{\circ}\text{C}$ i Vuoggatjålme, Lappland, i fe-

bruari 1966. I världen ligger köldrekordet på $-89,2^{\circ}\text{C}$ i Vostok, Antarktis 1983.

Extremt varmt var det 1933 i Ultuna, Uppland, och 1947 i Målilla, Småland, då det var $38,0^{\circ}\text{C}$. Varmast i världen var det i september 1922 i El Azizia, Libyen då $57,8^{\circ}\text{C}$ uppmättes.

Källa: www.smhi.se

18 procent kvinnliga professorer

Könsfördelningen inom högskolan är totalt sett jämn med 51 procent kvinnor och 49 procent män. Men den varierar fortfarande mycket mellan olika tjänstekategorier. 18 procent av professorerna är kvinnor trots att antalet

professorer har fördubblats de senaste tio åren. Lägst andel kvinnliga professorer finns vid de tekniska högskolorna.

Källa: Pressmeddelande 2008-09-09 "Kvinnliga professorer fortfarande i minoritet", SCB

Sveriges befolkning 2007

I rapporten "Tabeller över Sveriges befolkning 2007" ges information om folkmängden och dess förändringar

Uppgifterna redovisas i tabeller och för varje avsnitt finns korta beskrivningar i text och diagram. På de drygt 400 sidorna får du bland annat veta att:

- Sveriges folkmängd ökade med cirka 70 000 personer under 2007.
- det fanns 1 458 personer som var 100 år eller äldre 2007.
- det föddes 2 970 tvillingar under 2007.
- under hela året gifte sig 15 kvinnor som var folkbokförda i Pajala.

➔ Detta och mycket annat finns i rapporten, som går att hämta på www.scb.se och beställa i tryckt form via e-post: publ@scb.se

BOKA IN I KALENDERN!

VÄLFÄRDSDAGEN

5 november

Barns och ungdomars välfärd sett ur kommunalt, nationellt och EU-perspektiv.

Plats: Sheraton Hotel, Tegelbacken 6 i Stockholm

SCB inbjuder till en halvdagskonferens om barns och ungdomars välfärd.

Moderator är Lena Nyberg, Barnombudsman.

Frågor tfn 08-506 946 47 eller e-post: valfardsdagen@scb.se

PROGNOSDAGEN

10 december

Tema Generationsväxling

Plats: Karlavägen 100 i Stockholm

Heldagskonferensen börjar med en gemensam förmiddag då bland annat frågor om kompetensförsörjning, rekrytering, pensionsavgångar och arbetskraftsinvandring kommer att beröras.

Eftermiddagen delas i två pass varav det ena behandlar den senaste Arbetskraftsbarometern och Trender och prognoser med sikte på år 2030. Även Arbetsförmedlingen och Sveriges Kommuner och Landsting medverkar.

Det andra eftermiddagspasset anordnas i samarbete med Svensk Demografisk Förening och kommer att belysa migrationsmönster, frukt-samhet och hälsa.

Frågor tfn 08-506 942 82 eller e-post: prognosdagen@scb.se

Se SCB:s webbplats www.scb.se och välj Kurser och seminarier. Där finns detaljerade program och möjlighet till anmälan.

Åldrande befolkning i Europa

De äldre blir allt fler i Europa.

Befolkningsutvecklingen i Europa utmärks bland annat av åldrande. I en ny prognos från Eurostat, EUROPOP2008, visas att medianåldern beräknas stiga från nuvarande dryga 40 år till nästan 48, år 2060. Andelen personer som är 65 år och äldre kom-

mer nästan att fördubblas mellan 2008 och 2060, från 17 till 30 procent av befolkningen. Under samma period kommer antalet personer som är 80 år och äldre att nästan tredubblas i de 27 medlemsländerna.

Samtidigt minskar befolkningen i ekonomiskt aktiv ålder,

15 till 64 år. Trycket på den ekonomiskt aktiva gruppen, försörjningsbördan, ökar. Medan det 2008 finns 4 personer i aktiv ålder för varje person som är 65 år och äldre, förväntas förhållandet vara 2 till 1 år 2060.

Läs mer: Eurostat Statistics in Focus 72/2008

Många trafikdödade i Grekland

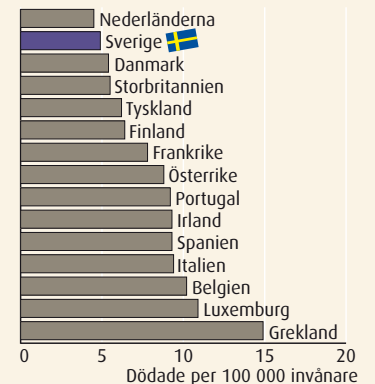
Dödsfall och personskadorna genom vägtrafikolyckor är ett av de stora folkhälsoproblemen. I Sverige dödas varje år över 400 personer och tusentals skadas så svårt att de får bestående men till följd av olyckor på gator och vägar.

Riksdagens beslut om Nollvisionen innebär att den långsiktiga ambitionen för trafiksäkerheten ska vara att ingen dödas eller skadas allvarligt. Vägverket är den myndighet som har det övergripande ansvaret för trafiksäkerheten i Sverige.

Internationellt sett är antalet dödade i trafiken relativt lågt i Sverige. I EU15 hade Sverige tillsammans med Nederländerna år 2006 de lägsta dödstalen per 100 000 invånare, knappt 5. Störst risk att dö i trafiken löper invånarna i Grekland. Där trafikdödade nästan 15 personer per

100 000 invånare. Nästan lika höga dödstal hade USA och Polen.

Antal dödade i trafiken per 100 000 invånare i EU15, år 2006

Källa: OECD:s IRTAD-databas (International Road and Traffic Accident Database) och Vägverket

Visste ni detta om Florence Nightingale?

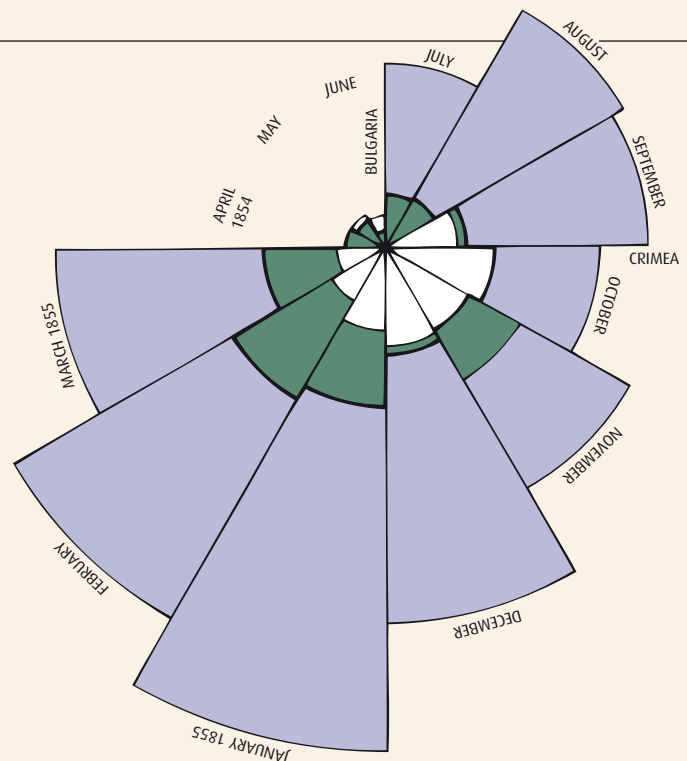
Statistik och ekonomi var grunden för allt Florence Nightingale gjorde. Genom noggrant utforskande av statistiska samband skulle människorna så småningom få kunskap om Guds lagar för skapelsen. Fattigdom ledde till sjukdom, det kunde enligt henne visas med siffror. Hon var övertygad om att det med statistik kunde bevisas att kostnaderna för brottslighet, sjukdom och för tidig död var större än kostnaderna för sanitära och sociala förbättringar. Tabeller med siffror och jämförelser skulle tysta regeringars och nationers invändningar mot sådana utgifter.

Under ett hektiskt halvår 1858 åstadkom hon tillsammans med sin medarbetarskara av manliga experter 830 sidor personliga vittnesmål, analyser, rekommendationer, stödda med tabeller och grafiska tårtbitsdiagram, en inno-

vation som hon var den första att lansera.

Hennes färglagda cirkeldiagram var mer än enkla tårtbitsdiagram. Hon lyckades jämföra data både genom tvärsnitt och över tid. Hon gav dödlighetstal för soldater på Krim med sjukdomar som kunde ha botats, skilda från andra dödsorsaker. Det skulle underlätta jämförelsen med dödlighetstal för en liknande grupp män i samma ålder i Storbritannien. Varje kil i cirkeln stod för en månad, så att man kunde se hur dödligheten gradvis sjönk, tills den kom att ligga under talet för en jämförbar befolkningsgrupp i hemlandet.

Källa: Hon var ingen Florence Nightingale. Människan bakom myten av Åsa Moberg

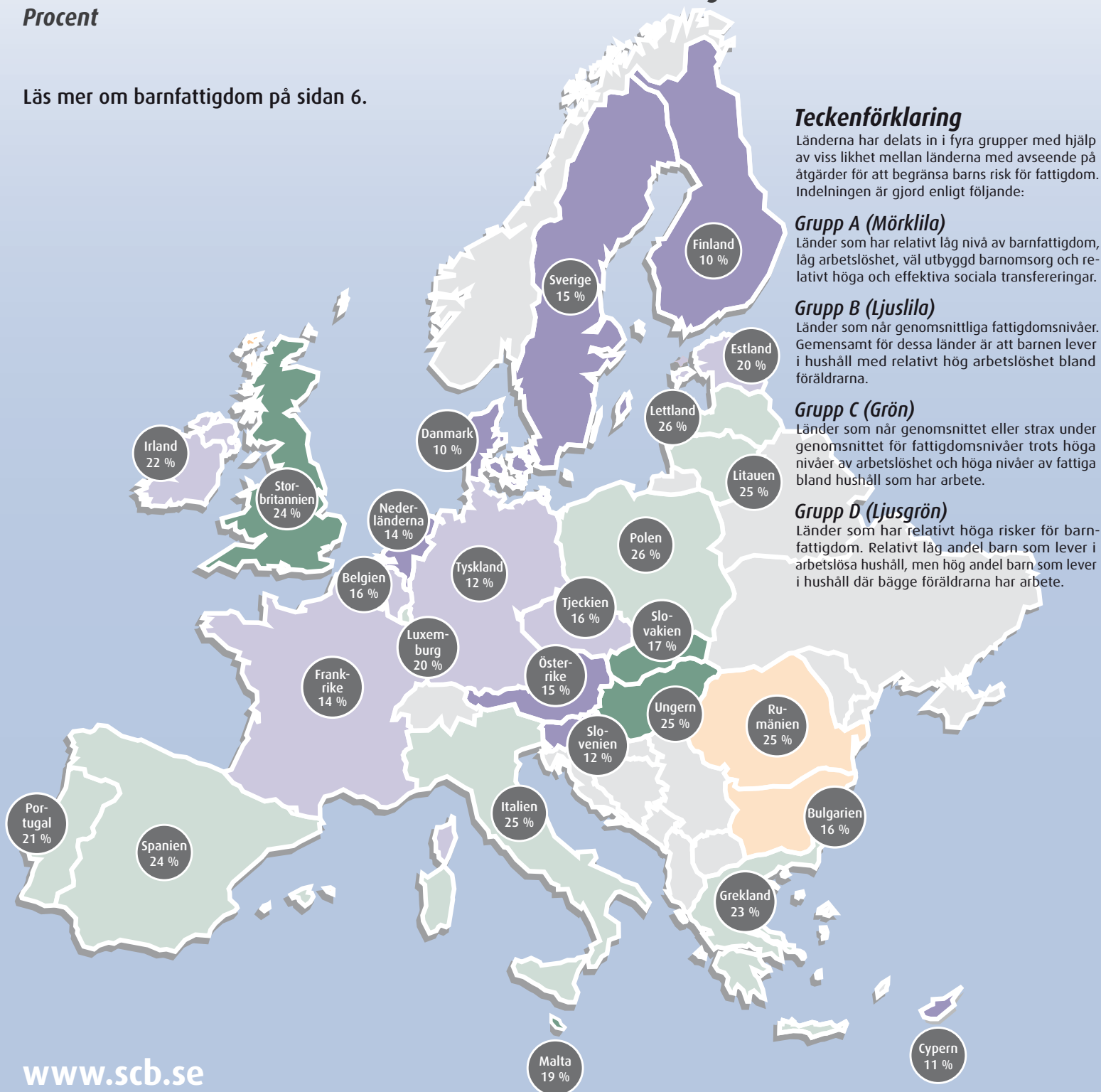

Florence Nightingale kallade denna typ av diagram för "cox combs". Diagrammet är hämtat från Nämnaren. Matematik i skolan, nr 4, 86/87.

Låg barnfattigdom i Norden

Andel barn i åldern 0-17 år i EU som lever i hushåll med risk för fattigdom år 2006
Procent

Läs mer om barnfattigdom på sidan 6.

Teckenförklaring

Länderna har delats in i fyra grupper med hjälp av viss likhet mellan länderna med avseende på åtgärder för att begränsa barns risk för fattigdom. Indelningen är gjord enligt följande:

Grupp A (Mörklila)

Länder som har relativt låg nivå av barnfattigdom, låg arbetslöshet, väl utbyggd barnomsorg och relativt höga och effektiva sociala transfereringar.

Grupp B (Ljuslila)

Länder som når genomsnittliga fattigdomsnivåer. Gemensamt för dessa länder är att barnen lever i hushåll med relativt hög arbetslöshet bland föräldrarna.

Grupp C (Grön)

Länder som når genomsnittet eller strax under genomsnittet för fattigdomsnivåer trots höga nivåer av arbetslöshet och höga nivåer av fattiga bland hushåll som har arbete.

Grupp D (Ljusgrön)

Länder som har relativt höga risker för barnfattigdom. Relativt låg andel barn som lever i arbetslösa hushåll, men hög andel barn som lever i hushåll där bägge föräldrarna har arbete.